

PÉNZÜGYI SZERVEZETEK
ÁLLAMI FELÜGYELETE
HUNGARIAN FINANCIAL
SUPERVISORY AUTHORITY

Tájékoztató a PSZÁF kockázatalapú felügyelési módszertanáról

2008. november

Tartalom

1.	A kockázatalapú felügyelés és érvényesülése a felügyeleti folyamatokban	4
1.1.	A kockázatalapú felügyelés	4
1.2.	A felügyelés kockázati ciklusa	4
1.2.1.	Az elvárt állapot	5
	Hazai jogszabályi elvárások	5
	Uniós elvárások	5
	A Felügyelet felügyelési politikája és stratégiája	6
	„Hatékony felügyelet” - a PSZÁF 2010-ig szóló stratégiája	6
1.2.2.	A kockázatok azonosítása	7
	Kockázati környezet	7
	Kockázati étlap és veszélykarton	8
	A kockázatazonosítás folyamata	8
1.2.3.	A kockázat mérése	9
	Statisztikai becslés és szakértői mérlegelés	9
	Az intézmények kockázatainak értékelése	9
1.2.4.	Kockázatkezelés	10
1.2.5.	Monitoring - Reporting	10
1.3.	A Felügyelet kockázatvállalási politikája	11
1.3.1.	Kockázatvállalási elvek	11
1.3.2.	Kockázati étvágy	12
	Kockázat priorizálás	12
2.	Intézményfelügyelés	13
2.1.	A hatásbesorolás	13
2.2.	Intézményértékelés	17
2.2.1.	Az intézményértékelés IT támogatása – az intézménymappa	17
	Az intézményértékelő táblarendszer szerkezete	18
	Az intézményértékelő táblarendszerben szereplő kockázatok	19
	Az intézményértékelő táblarendszer besorolásai	20
	Az intézményértékelő táblarendszer algoritmusai	23
	A kockázatcsoport-értékelő táblázatok	24
	Az intézménymappa további elemei	28
2.3.	Felügyelési mátrix - Felügyelési módszerek	30
	A kockázatértékelési ciklus	33
2.4.	Csoportok folyamatos felügyelése	35
3.	A monitoring rendszer	37
4.	Tematikus felügyelés	38
4.1.	A tematikus felügyelés tartalmi meghatározása	38
4.2.	A tematikus felügyelés kockázati ciklusa	39
4.2.1.	Új veszélyhelyzetek, tematikus kockázatok azonosítása	39
4.2.2.	Az azonosított kockázatok priorizálása a felügyeleti célok fényében	40
4.2.3.	A tematikus munkába bevont intézmények körének meghatározása	41
4.3.	A tematikus munkamódszerek	42
4.4.	A kockázatenyhítés módszerei	43
	A fogyasztókat célzó felügyelési eszközök	43
	A pénzügyi szektor egészét célzó felügyelési eszközök	44
5.	A kockázatalapú felügyelés elemzési háttere	45

5.1. Makrokörnyezeti és makro szempontú (top-down) szektorelemzés	46
5.1.1. Környezeti kockázati körkép	46
5.1.2. Negyedéves makrokörnyezeti és makro szempontú szektorelemzés - fő tendenciák és kockázatok (Risk Map)	48
5.2. Az elemzői információk megjelenítése a kockázatértékelési rendszerben	49

1. A kockázatalapú felügyelés és érvényesülése a felügyeleti folyamatokban

1.1. A kockázatalapú felügyelés

A kockázatalapú felügyelés új követelménye, hogy a *kockázat fogalmát a felügyeleti feladatok fényében értelmezzük*. A felügyelet maga is kockázat, hiszen nem zárja le az összes – egyébként elvileg is lezárhatatlan – veszélyforrást, ezért előfordulhat, hogy egyes törvényes feladatainak csak részlegesen képes eleget tenni. A kockázatalapú felügyelés során a *felügyelet kockázatokat vállalva felügyel kockázatokat*.

A kockázatokat vállaló felügyelés megvalósításának kiinduló pontjait

- a felügyeleti célokat veszélyeztető *kockázati források feltárása*, illetve a feltárás folyamatosságát biztosító felügyeleti *eljárások* működtetése,
- a feltárt kockázatok mérlegelő prioritizálását, a Felügyelet kockázatvállalási lehetőségeit és kockázatkezelési céljait előíró *kockázati étvágyról döntő ciklikus eljárás* alkotják.

Ezek az eljárások nemcsak a felügyelési munka hatékonyságát és eredményességét hivatottak javítani, de erősítik a felügyelettel szembeni corporate governance elvárásoknak való megfelelést is, amennyiben a felügyeleti működés elszámoltathatósága (accountability) és átláthatósága (transparency) jelentős növekedését eredményezik.

A kockázatorientált felügyelés *részelemei* a prudenciális felügyelés térhódítása óta jelen vannak a Felügyeleten. Az elődfelügyelet első - a felügyelési munkafolyamatba ágyazódó - kockázatértékeléseire az ezredforduló éveiben került sor. A kockázatértékelés az *intézmények* adatainak statisztikai összehasonlításán (objektív kockázatértékelés), valamint a felügyelők szakértői megítélésén (szubjektív kockázatértékelés) alapult. 2003 első negyedévéétől kezdve az intézményi kockázatok felügyeleti értékelése alapján került kialakításra a *helyszíni vizsgálatok terjedelme és mélysége*. A kockázatalapú felügyelés a *teljes – helyszíni és nem helyszíni – felügyelési folyamatot a kockázatokhoz igazítja*.

1.2. A felügyelés kockázati ciklusa

A *kockázat* az ésszerűen elvárt jövőbeni állapottól való lehetséges, de nemkívánatos eltérések jellemzésére használt fogalom - az eltérést a lehetséges *hátrányok* leírásával, a hátrányok *bekövetkezési* esélyeivel, valamint - ha lehetséges - az ezekből képzett mutatószámmal mérjük.

A *kockázatkontroll* ciklusának logikai lépései:

- a. Az *elvárt* jövőbeni *állapot* rögzítése: milyen jellemzőkkel és funkciókkal bír az elvárható állapot.
- b. A potenciális *veszélyek* azonosítása: veszélyhelyzetek és veszélyeztető események rögzítése
- c. A kockázati *mértékek* meghatározása: a potenciális veszélyek *csoportosítása*, a lehetséges *károk* és bekövetkezési *valószínűségeik* becslése, valamint azok együttes jellemzésére alkalmas mérték megválasztása.

- d. A kockázatok *kezelése*: A kockázatok *kiértékelése*: a rendelkezésre álló erőforrások ismeretében, az előnyök és hátrányok *mérlegelésével* ítéletalkotás a kockázat *elfogadhatósági* szintjéről, szükségesnek ítélt *kockázatkezelési* eljárások kialakítása.
- e. A kockázatkezelés hatásának *megfigyelése*, és a kockázati szint vezetés felé történő folyamatos jelentése – monitoring, reporting.

1.2.1. Az elvart állapot

A „*felügyeleti elvart állapot*” az uniós és hazai jogszabályokban megfogalmazott elvárásokban, feladatokban, és az ezek alapján kialakított, a Felügyeleti Tanács által megfogalmazott *felügyeleti célokban, politikában, stratégiában jelenik meg.*

Hazai jogszabályi elvárások

A Felügyelet törvényben kijelölt feladatai alapján a Felügyeleti Tanács a Felügyelet céljait, feladatait a következőképpen fogalmazta meg:

A Felügyelet az Európai Unió felügyeleti közösségének tagjaként, az integrálódó pénzügyi piacon

- biztosítja a pénzügyi piacok megbízható, folyamatos és átlátható működését;
- erősíti a pénzügyi piacok iránti bizalmat;
- előmozdítja a pénzügyi piacok tisztességes versenyen alapuló fejlődését;
- védi a piaci szereplők jogos érdekeit;
- szolgálja a fogyasztói döntések kockázatának csökkentését a szükséges információk hozzáférhetőségének biztosításával;
- aktívan részt vesz a pénzügyi bűnözés visszaszorításában.

Uniós elvárások

A pénz- és tőkepiaci intézményekre irányadó 2005-ben elfogadott európai tőkeirányelv (CRD), a pénzügyi eszközök piacairól szóló irányelv (MiFID) és a biztosítók esetében a várható szolvencia-irányelv, UPC Fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról egyaránt lényeges követelményeket támaszt a pénzügyi felügyeletekkel szemben.

- A CRD célja az intézmény kockázati profilja, kockázatkontrollja és a tőkeellátottsága közötti kapcsolat egyértelművé tétele. Az intézménynek magának kell kidolgoznia a megfelelő kockázatkontroll és tőkeallokációs folyamatokat (ICAAP) - a felügyelés feladata ennek értékelése.
- A biztosítói területre kialakítás alatt álló szolvencia-direktíva alapelvei hasonlóan a CRD elveire, mind szándékát mind tartalmát érintően párhuzamba állítható a CRD EU-s munkálataival.
- A *befektetési vállalkozások* felügyelési módszereinek megújulása a CRD és a MiFID alkalmazását jelentik. A CRD *prudenciális* szabályai a hitelintézetek mellett a befektetési

vállalkozásokra is érvényesek. A MiFID a *befektetési szolgáltatások* vonatkozásában az alternatív *kereskedési rendszerek* és eljárások szabályozásán kívül a piacok *átláthatósági* követelményeire is kiemelt figyelmet fordít.

- A munkáltatói *pénztárakkal*, és általában a pénztári jellegű intézményekkel szemben egyre erősebben jelennek meg a kockázatalapú felügyeléssel kapcsolatos követelmények, illetve ehhez kötődően, a szervezet *belső kockázatkezelési rendszerének az erősítése*.

A Felügyelet felügyelési politikája és stratégiája

A felügyelési politika tézisei szerint a felügyelés

- magatartási normák összességének közvetítését és számonkérését;
- a felügyelés európai kereteibe illeszkedést;
- a versenysemlegességet nem sértő, az egyenlő elbíráláson és az arányosságon alapuló felügyelési gyakorlatot;
- a felügyelők felelősségvállalásán alapuló, átlátható és számon kérhető felügyelést jelenti.

„Hatékony felügyelet” - a PSZÁF 2010-ig szóló stratégiája

A Felügyelet illetve a felügyelés fő cselekvési irányai:

- reagálóképesség - a cél, hogy a Felügyelet rendelkezzen a felügyelt piacok változásának dinamikájával azonos ütemű alkalmazkodásra való képességgel és készséggel;
- folyamatos és tartalmi felügyelés - a működés középpontjába a pénzügyi piacok és tevékenységek valós tartalmának folyamatos felügyeletét kell állítani;
- szakmai összefüggések elemzése - határozott elmozdulásnak kell bekövetkeznie az ellenőrző, utólagos, alapvetően a jogszabályi megfeleltetést vizsgáló hatóságtól a szakmailag felkészült, a piaci folyamatok lényegi összefüggéseit átlátó, értő és előrelátó felügyelet irányába;
- a felügyelet és a felügyelés nemzetközi jellegének erősítése - a magyar felügyelésnek nemzetközivé kell válnia, s ezzel képesnek kell lennie a más, nemzetközileg elfogadott módszertanokat alkalmazó felügyelettel való együttműködésre is;
- az uniós szabályozás implementálása - a Felügyeletnek fel kell készülni az Európai Unió belső piacának további egységesülésére, illetve a nemzeti szabályozások harmonizálására, ezért a lehető leggyorsabban és a lehető legkevesebb kivétellel implementálni kell az uniós szabályozást, ideértve a felügyelet által kibocsátott ajánlásokra vonatkozó követelményt is;
- a piac átláthatóbb működésének aktív befolyásolása - a Felügyeletnek a jogszabályok kezdeményezésén, azok passzív megfeleltetésének követelményén túlmenően, a piaci viszonyok átláthatóbb működésének aktív befolyásolójaként határozottan és időben kell fellépnie;
- a prudenciális és a piaci felügyelési tevékenységek egyenértékűsége - a pénzügyi intézmények biztonságos működésére vonatkozó (prudenciális) felügyeletnek, illetve a piaci tevékenység és viselkedés felügyeletének egyenlő fontosságúakká kell válniuk;
- a stratégiai céloknak megfelelő erőforrás-felhasználás - a személyi és pénzügyi erőforrásokat elsődlegesen a stratégiai célok teljesítéséhez lehet és kell felhasználni.

1.2.2. A kockázatok azonosítása

A felügyelés változó céljait változó veszélyek fenyegetik, a kockázatazonosítás folyamatosan megújuló feladat.

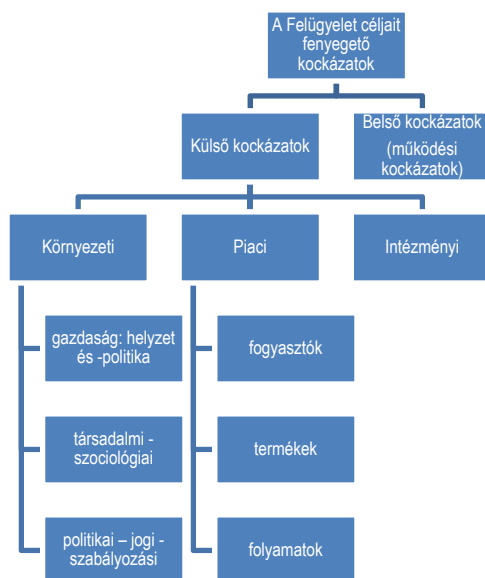
Kockázati környezet

A veszélyes események, a veszélyhelyzetek keresése a múlt tapasztalatainak elemzésével és/vagy a jövő lehetőségeinek latolgatásával történhet.

A felügyeleti célokat veszélyeztető kockázati források általános szerkezetét a „külső” és a „belső” fenyegetések mentén térképeztük fel:

- Külső kockázatok
 - a. Környezeti kockázatok
 - i konjunkturális – gazdaságpolitikai
 - ii társadalmi – szociológiai
 - iii politikai – jogi – szabályozási
 - b. Piaci kockázatok
 - i fogyasztók magatartási mintái
 - ii termékjellemzők
 - iii piaci folyamatok és a piacok kölcsönhatásai
 - c. Intézményi kockázatok
 - i felügyeltek
 - ii engedély nélküliek
- Belső kockázatok
 - a. a felügyelet működésében (IT, HR, vizsgálati eljárásrendek stb.) rejlő kockázatok

1. ábra: A kockázati környezet ábrázolása

A külső kockázati körök (környezeti, piaci és intézményi) fenyegetéseinek feltárási folyamataiban biztosítani kell az interaktivitást. A környezeti és piaci kockázatok azonosításának *azonnali folyamatos inputtal* kell szolgálni az intézményi kockázatok feltáráshoz, illetve megfordítva. Hasonló kapcsolatot kell létrehozni a *másik két kockázati kör* tekintetében is.

Kockázati étlap és veszélykarton

A kockázati környezetből adódó kockázatok azonosításának eszközeiként a kockázati étlap és a veszélykartonok szolgálnak. A múltbeli tapasztalatok alapján definiálható kockázatok a kockázati étlap rendszerezi¹. Az *étlapot* olyan előre definiált hierarchikus szerkezetként alakítottuk ki, amelynek elemei csak szigorú munkafolyamatokkal módosíthatók. Az *étlap* bemutatja a kockázatok „vertikális” és „horizontális” szerkezetét, és megadja a kockázatok és aggregátumaik egyszerű fogalmait.

A *veszélykarton* az innovatív megközelítésben a Felügyelet bármely területén feltárt, vagy az esetleg csak sejtett - a tapasztalatokkal még nem kellően alátámasztott veszélyek jelzésére szolgál, a kockázatértékelést végző felügyelők számára.

A kockázatazonosítás folyamata

A veszélyek feltárázásában nemcsak a felügyeleti főosztályoknak van szerepe, hanem a Felügyelet valamennyi, alaptevékenységet végző szervezeti egysége is érintett (elemzők, piacfelügyelők, fogyasztóvédők, panaszügyesek, engedélyezők). A veszélyek feltárást a jelenlegi, az intézményelemzéstől a pénzügyi rendszer egészének elemzéséig vezető, a részletektől az átfogó felé haladó gyakorlattól eltérően „lentől felfelé” és „fentről lefelé” párhuzamosan mozgó többlépcsős folyamatokra kell felépíteni. A folyamatok lehetséges lépcsőfokai:

- a. a pénzügyi termékek, szolgáltatások és piacok, a pénzügyi intézmények, valamint a pénzügyi „fogyasztók” magatartásai kockázatainak Unión kívüli és Unión belüli fejleményei
- b. a pénzügyi rendszer Uniós szabályozásának várható változásainak és az Unión kívüli szabályozási filozófiák irányadó elmozdulásainak elemzése
- c. a pénzügyi rendszerre hatást gyakorló hazai gazdasági, politikai és szabályozási környezeti változások elemzése
- d. a hazai hitelintézeti (pénzügyi vállalkozások nélkül) és befektetési szolgáltatások, biztosító és pénztári szolgáltatások, pénzügyi vállalkozások és kibocsátások szolgáltatásai, termékei, értékesítési módszerei jellemző mozgásirányainak elemzése
- e. a hazai pénzügyi fogyasztók szokásai, informáltsága, pénzügyi jártassága és panaszainak, illetve az új szolgáltatások és termékek „fogyaszthatóságának” (inherens kockázatok, tájékoztatási és képzettségi igények, tisztességes szerződési feltételeinek és megfelelő értékesítési csatornák) elemzése
- f. az intézmények kockázatértékelése - a kockázati profil feltárása.

A felügyeleti célokat fenyegető lényeges kockázatok rendszeres áttekintése során megtárgyalásra kerülnek az adott időszakra vonatkozó makro-, szektor-, illetve termék- és fogyasztóelemzések is.

A veszélyfeltáró elemzések eredménye új veszélykartonok születésén túl alapját képezik a kockázati súlypontok, a *kockázati étvág*² Felügyeleti Tanács általi meghatározásának.

¹ A kockázati étlapot az 1.sz. melléklet mutatja be

² A kockázati étvágról lsd. az 1.3.2. pontot

1.2.3. A kockázat mérése

A *kockázat kvantált veszély*: a veszély lehetséges kimeneteinek mennyiségi hatása van egy kvantifikált célállapotra, illetve becsülhető a kimenetek bekövetkezési valószínűsége.

A kockázat „képletes” mértéke:

$$K = H \times V$$

ahol, *H* a következmény „hatása” az elvárt állapotra, (súlyossága), *V* pedig a bekövetkezés valószínűsége

Statisztikai becslés és szakértői mérlegelés

A kockázati mennyiségeket *statisztikai és/vagy szakértői becslésekkel* szokás felmérni. A *kockázatok, és megítélésükhöz szükséges információk sokfélesége indokolja, hogy a kockázatok nagyságát – a károk mértékét és a bekövetkezés esélyeit – kvalitatív szakértői mérlegeléssel célszerű megállapítani.* A szakértői mérlegelést - ahol lehet - statisztikai becslési eljárások eredményeire, egyéb mennyiségi mutatókra és más szakértők véleményére támaszkodva kell kialakítani.

Az egyéb mennyiségi mutatók között kiemelkedő jelentőségű a felügyeleti intézményektől a felügyeletre érkező adatok *összehasonlító és/vagy a szokatlan állapotokat kiszűrő feldolgozása.* A Felügyelet az intézmények működését a rendes adatszolgáltatás keretében beküldött adatok gépi feldolgozásával kíséri figyelemmel. A feldolgozás három módon szolgálja a felügyelést:

- ha az adatok jogszabálysértésre engednek következtetni, vagy szokatlan változásra az intézménynél, akkor az érdekelt felügyeleti dolgozók (a dedikált vagy a kontaktfelügyelők) figyelemfelhívó üzenetet kapnak;
- az adatokból és feldolgozás közben keletkező mutatókból idősoros és keresztmetszeti, valamint csoportosító lekérdezések segítik az elemzéseket;
- a mutatószámok egy részének felhasználásával vonatkozási csoportokhoz mért összehasonlító elemzések készülnek.

A Felügyelet KIR rendszere több száz (felügyelt szektorok összességére), zömében összehasonlító mutatóval támogatja az intézmények kockázatértékelését. A jól megválasztott összehasonlító mutatók komoly segítséget jelentenek a szakértői mérlegeléskor.

Az intézmények kockázatainak értékelése

Az intézmények kockázatát a felügyeleti célokra gyakorolt hatásuk (Hatás módszertan) és a felügyeleti célokat veszélyeztető helyzetek kialakulásának valószínűsége (Intézményértékelés) segítségével mérjük.

Az intézményértékelés során a Felügyeletnek együtt kell mérlegelni az intézmény által futott kockázatok jellegét, valamint mértékét (inherens kockázat) és a kockázat kezelésének minőségét (kockázatkontroll), és ezek alapján meg kell határozni a fennmaradó nettó kockázatot. A felügyeleti értékelésnek mindkét szálát tartalmaznia kell, de nem szabad őket összemosni. Az intézményi kockázatok és kockázatkontroll felülvizsgálatának az intézmény/intézmény-csoport vállalt kockázatainak nagysága, a kockázatkontroll minősége, ügyvitelének megbízhatósága és az ellenőrzés színvonala tekintetében minden jelentős tevékenységet, és minden jelentős üzleti egységet

le kell fednie. Amennyiben az intézmény folyamatai nem megfelelőek, meg kell hoznia a megfelelő felügyeleti intézkedéseket.

A Felügyelet intézményfelügyeléssel kapcsolatos erőfeszítéseinek az arányosság elvére kell épülnie. A felügyeleti célokat kevésbé veszélyeztető intézményeknél egyszerűbb felügyelési eljárások is alkalmazhatók.³ Az arányosságra sem mennyiségi, sem minőségi értelemben nincs általánosan bevett meghatározás. Az arányos felügyelés azt jelenti, hogy a felügyeleti célokra más-más módon veszélyes intézményeket nem azonos eszközökkel felügyeljük. A differenciálás az alkalmazott felügyeleti módszerek és a felügyelés mélységére, terjedelmére egyaránt kiterjed.

1.2.4. Kockázatkezelés

A felügyeleti kockázatkezelés célja a felügyeleti célokat leginkább veszélyeztető veszélyek csökkentése. A kockázatok a felügyelt intézményeknél, az intézmények szolgáltatásainak igénybevevőinél (fogyasztóknál), a termékeknél és a pénzügyi közvetítői rendszer környezetében egyaránt megjelenhetnek.

Mérséklésük lehetőségei is különbözőek:

- a *felügyelt intézmények* tekintetében a *jogszabálykövetés* és a *prudens* működés felügyeleti eszközökkel való ösztönzése, néha kényszerítése;
- tájékoztatókkal, orientáló összehasonlításokkal a *fogyasztói ismeretek és kultúra* fejlesztése;
- jogszabályi és gazdaságpolitikai elképzelések véleményezése, esetenként *lobbi tevékenység*.

A felügyelet kockázatkezelési tevékenységének felelőssége - a kockázatazonosításhoz hasonlóan - nem kizárólag az intézmény felügyelőkre hárul. A piacfelügyelők, a fogyasztóvédelemmel foglalkozók, engedélyezők és a felügyeleti elemzők felelőssége sem kisebb, ezért nemcsak a kockázatok feltárásában, hanem azok kezelési módjának kialakításában, illetve a kezelés eredményességének figyelemmel kísérésében is szerepük van.

1.2.5. Monitoring - Reporting

A kockázati ciklus befejező eleme az azonosított, mért és kezelt kockázatok folyamatos figyelemmel kísérése, és a lényeges kockázatok jelentése, vezetés elé tárása, a Felügyelet kockázati állapotának összefoglalása.

³Lsd.: Paper on the ICAAP for Smaller Institutions, CEBS 2006. 03.27.

1.3. A Felügyelet kockázatvállalási politikája

A felügyelt intézményekhez hasonlóan, a kockázatvállaló felügyeletnek ki kell alakítania a kockázatokhoz és a kockázatkezeléshez való viszonyát, amit a Felügyeleti Tanács által jóváhagyott kockázatvállalási politikában lehet összefoglalni. A kockázatvállalási politikát rendszeresen felül kell vizsgálni, tartalmát pedig a szervezeten belül ismertté kell tenni, hogy a szervezet alkalmazkodni tudjon a megfogalmazott irányokhoz.

A kockázatvállalási politika összefoglalja az intézmény kockázatvállalási és kockázatkezelési elveit, tartalmazza azokat a szabályokat, kockázatkezelési célokat, amelyeket a szervezet egységesen alkalmaz.

A kockázatkezelési elvek kialakítását meghatározza a kockázatalapú felügyelés két alapelve:

- a felügyelés többes felügyelés, mert különböző intézmények, piacok, professzionális felhasználó és laikus fogyasztók) tevékenységeiben rejlő, egymáshoz nem mérhető kockázatokat (prudens üzletvitel, tisztességes piaci magatartás, fogyasztóvédelem stb.) az államigazgatási eszközökkel kezeli – kockázatokat felügyel;
- a felügyeleti célok teljesíthetőségének aszimptotikus volta miatt, a korlátozott erőforrások eredményeként a Felügyelet soha nem lehet biztos abban, hogy jogszabályi kötelezettségeit maradéktalanul teljesíti – kockázatot vállalva felügyel.

Az alapelvekből következően a kockázatalapú felügyelési politika tekintetében a Felügyelet

- kiindulópontként elfogadja, hogy a felügyelésnek nem célja a kockázatok kiküszöbölése, elfogadja, hogy a kockázatokat csak csökkentheti;
- minden célterületre megújuló ciklusokban határozza meg a hangsúlyosnak ítélt kockázatokat és ezek alapján a prioritásokat;
- a célállapotok preferenciái és a rendelkezésre álló erőforrások együttes mérlegelésével újra és újra rögzíti a Felügyelet kockázati étvágát.

A kockázatvállalási politika tehát a Felügyelet kockázatvállalási elveinek, prioritásainak és az aktuális kockázati étvágának, kockázatvállalási hajlandóságának kifejtését tartalmazza.

1.3.1. Kockázatvállalási elvek

A kockázatalapú felügyelés módszertana az alábbi kockázatvállalási elvekre épül:

- A kockázatértékelés hasonló elvek szerinti kiépítése, mint amit a felügyelt intézményektől elvárunk. Ebbe beletartozik többek között a felügyeleti kockázatok kezelése, a kockázati ciklus kialakítása, stratégiai kockázatmenedzsment funkció létrehozása.
- A felügyeleti célokat veszélyeztető komplex kockázati környezet figyelése;
- A kockázatok azonosítása, prioritizálása;
- A prioritizálás alapján történő erőforrás allokáció a tervezés során;
- A mindennapi tevékenység során a döntéshozatalhoz iránymutatás;
- A különböző prioritású, különböző típusú kockázatok kezelésére differenciált módszertan kialakítása és alkalmazása;
- Az arányosság elvének alkalmazása, azaz az egyes problémának, intézménynek stb. sajátosságainak megfelelő mértékben alkalmazott módszertan.

Míg a kockázatvállalási elvek meghatározása hosszú távra történik, addig a felügyeleti prioritásokat és a kockázati étvágot legalább évente felülvizsgálni és aktualizálni kell.

1.3.2. Kockázati étvágy

A kockázati étvágy az a kockázatt mennyiség, amit egy szervezet *kész felvállalni*, képes tolerálni, aminek való kitétségre *felkészült*.

A PSZÁF törvény 2005. évi módosítása során *megszűnt a Felügyelet azon kötelezettsége*, hogy a felügyelt intézményeknél két évente átfogó helyszíni ellenőrzést tartson. A változás annak elismerését jelzi, hogy a hazai pénzügyi intézmények és piacok fejlettsége elérte azt a szintet, amikor a felügyelés rendjét már nem egységesen és mechanikusan kell meghatározni. Hasznosabb, ha a rendelkezésre álló szűkös felügyeleti erőforrások a *Felügyelet tudatos döntése* alapján, valamilyen *optimalizációs* mechanizmus működtetésével kerülnek allokálásra.

A pénzügyi piacokon a piaci és intézményi *anomáliák kockázatának társadalmi költségei* valamint a *felügyelés költségei közötti kapcsolatot a kockázati alapú felügyelés* teremtheti meg. Ennek keretében a Felügyelet meghatározza az általa még felvállalhatónak ítélt kockázat szintjét (saját kockázati étvágyát), valamint azokat a definiálható kockázattípusokat, amelyek figyelemmel kísérésére és kezelésére az erőforrásait allokálja. A cél a rendelkezésre álló erőforrások kihasználása mellett a lehető legnagyobb kockázatcsökkentés elérése a felügyeleti célok elérésének érdekében.

A kockázati étvágy dinamikus fogalom, a környezet változásai folyamatosan hatással vannak alakulására. Adott időszak kockázati étvágyát a *Felügyeleti Tanács* határozza meg a vonatkozó *Kockázatvállalási politikájában*. A hazai pénzügyi piac jellemzői, a piaci folyamatok alapján kialakuló felügyeleti célok, felügyeleti prioritások, a Felügyelet működését meghatározó jogi környezet (Felügyeleti törvény, Felügyelettel szembeni hazai ill. nemzetközi elvárások) alapján határozza meg azt a kockázat mennyiséget, amit a Felügyelet adott körülmények között felvállal. A kockázatvállalási terv készítése során két lépcsőben is kockázat prioritizálást végez. Első lépcsőben az elemzői terület által elé tárt környezeti kockázatokból kiválasztja a következő időszakban legerősebben ható kockázatokot, amelyek kezeléséhez erőforrásokat rendel. Második lépcsőben az egyes tevékenységeken belül húzza meg azt a vonalat, amely kockázati szint felett a kockázatcsökkentésre erőforrásokat allokál. Meghatározott időközönként – szükség esetén év közben is – szükség lehet a kockázati étvágy felülvizsgálatára és korrekciójára a környezet változásaihoz való igazodás biztosítása miatt.

Kockázati étvágya implicit, vagy explicit módon, minden szervezetnek van. Meghatározását, kommunikálását azért tartjuk fontosnak, hogy a PSZÁF működésének átláthatóságát mind a munkatársak, mind a külvilág felé biztosítsuk. Mindennapi tevékenységünk és a Felügyeleti célok, az érvényes felügyeleti stratégia kapcsolata világos, és egyértelmű legyen. Ez egyben annak eszköze, hogy a tevékenység a célok elérése, a stratégia megvalósulása irányába hasson.

Kockázat prioritizálás

A kockázati alapú felügyelés azt jelenti, hogy a Felügyelet minden egyes intézményt valamint a pénzügyi piacokon megfigyelhető és azonosítható kockázatot hordozó jelenséget azok felügyeleti célokat veszélyeztető kockázatával arányos felügyeleti erőforrás-ráfordítással felügyel.

A kockázat mértékét – a már említett módon - két tényezővel jellemezhetjük:

- az esetlegesen bekövetkező negatív események hatásának kiterjedtsége (hatás) és
- a negatív kimenetet hordozó események bekövetkezésének valószínűsége (valószínűség).

A felügyelés terjedelmének és irányának meghatározása a kockázat következtében kialakuló társadalmi hatáson, vagyis a *hatáselemzésen*, és a *kockázat bekövetkezés valószínűségének mérésén alapul*.

2. Intézményfelügyelés

Az intézményfelügyelés valamely intézmény tevékenységének és folyamatainak a felügyelés különböző (helyszíni és helyszínen kívüli) eszközeivel való figyelemmel kísérése, a jelentkező problémák időben történő felismerése érdekében. Az intézményfelügyelés egyedileg vagy együttesen történhet az intézmény felügyelési mátrixban elfoglalt helye alapján.

Magában foglalja

- a ciklikusan ismétlődő intézményértékeléseket, az ezek keretében szükség szerint végzett helyszíni vizsgálatokat, kapcsolódó felügyeleti intézkedéseket
- az intézményértékelési ciklusok között végzendő helyszíni és helyszínen kívüli felügyelési munkát, az adatszolgáltatás és bármely egyéb formában bejövő adat és információ feldolgozását és figyelését, az intézménnyel kapcsolatos egyéb kommunikációt (mint bejelentések, engedélykérelmek véleményezése, állásfoglalás kérések véleményezése stb.), folyamatos kapcsolattartást, szükség szerint ad hoc intézkedéseket (ideértve célvizsgálatot is)
- a külön terv szerint végzett témavizsgálatokat (amennyiben érintik az intézményt)

A folyamatos intézményfelügyelés keretében szerzett információk beépülnek az időszakonként végzett intézményértékelésbe, annak eredménye pedig visszacsatol a folyamatos felügyeléshez, amennyiben befolyásolja annak intenzitását (tartalmát és formáit).

2.1. A hatásbesorolás

A kockázatok priorizálását a kockázat mérése teszi lehetővé. A kockázatot a felügyeleti célokra gyakorolt hatás, és a bekövetkezés valószínűsége alapján mérjük:

$$\text{Kockázat} = \text{Hatás} \times \text{Valószínűség}$$

Ebben a fejezetben a felügyelt intézmények prudenciális kockázatainak felügyeleti célokra veszélyeztető hatásának mérése kerül meghatározásra.

A felügyelt intézmények esetében a hatás mérésekor egy szűrőt alkalmazunk, amely kiválasztja azokat a cégeket, amelyek esetleges piaci kudarca várhatóan nem gyakorol jelentős hatást a Felügyelet céljaira. A szűrő alapvetően a cég méretét, a céggel kapcsolatban álló fogyasztók számát, illetve a cég által kezelt ügyfélvagyon méretét veszi alapul, de egyéb, a felügyeleti jelentőséget kifejező jellemzőket is tartalmazhat, és algoritmusa az egyes szektorok jellemzőinek függvényében szektoronként eltérő.

A szűrő által az intézményeket a felügyeleti célokra jelentett hatásuk alapján különböző csoportokba soroljuk. A besorolás meghatározza a cég felügyeletére fordított felügyelési intenzitás mértékét, amit a későbbiekben a kockázatok valószínűségének mértéke tovább finomít.

A felügyelt intézményeket a felügyeleti célokra gyakorolt hatásuknak megfelelően a következő kategóriákba soroljuk:

<i>Gyenge:</i>	„GYH” besorolás, számértéke 1
<i>Közepes alatti:</i>	„KAH” besorolás, számértéke 2
<i>Közepesenél erősebb:</i>	„KEH” besorolás, számértéke 3
<i>Erős:</i>	„EH” besorolás, számértéke 4

Ehhez a besoroláshoz alapvetően két élesen elkülöníthető felügyeleti módszertant rendelünk hozzá:

Közepesnél erősebb „hatás” szint fölött (KEH, EH) részletes intézményelemzés készül, intenzív intézmény felügyelést végzünk.

Közepes alatti hatás alatt (KAH, GYH) egyszerűbb módszerekkel végezzük az intézményfelügyelést, az intézményekre nem készül részletes kockázatelemzés. A fellépő kockázatokat tematikusan, a piac, a termékek oldaláról gyűjtött információkkal, és az adatszolgáltatásukat feldolgozó monitoring rendszer segítségével tartjuk kézben. Ezzel a módszerrel tartjuk kontrollálhatónak a több kis hatású cég hasonló problémáiból kialakuló jelentősebb piaczavaró tényezőket, illetve akár egy kis hatású cég feltűnően agresszív, fogyasztókat megtévesztő, jelentős piaczavaró hatást gerjesztő tevékenységét. Hangsúlyozottan ezekben az esetekben nem az egyes cégek prudenciális biztonságának megőrzése, hanem piaci tevékenységük kontrollálása, esetleges piaci zavarok megelőzése a felügyelés célja, amelyhez a prudenciális felügyeléstől eltérő eszköztár szükséges.

A két élesen elkülöníthető csoporton belül a kategóriáknak megfelelően további differenciálás megy végbe.

A felügyelői intenzitás, az alkalmazott felügyeleti eszközök meghatározását tovább árnyalja a kockázatok valószínűségének mérése, és a hatás és a valószínűség összevetésével kialakult mátrix ad lehetőséget egy, mind a hatás, mind a kockázatok bekövetkezésének valószínűségét figyelembe vevő felügyelési térkép felvázolására. A kockázat növekedésével, a kockázat bekövetkezése valószínűségének mérésével a felügyelési eszköztár komplexitása növekszik, a valószínűség növekedése miatt is bekövetkezhet elmozdulás az intenzívebb felügyelés irányába.

Az alkalmazott elvek szektoronként a következőkben foglalhatók össze:

Bankok, bankcsoportok

- Gyenge hatásúnak bankot nem minősítettünk.
- A pénzügyi csoportot irányító bankokat, a csoportok jelentősége miatt közepesnél erősebb kategória alatti kategóriákba nem soroltunk. EH és KEH kategóriák között a csoport korigált mérlegfőösszeg alapján számított piaci részesedése alapján tettük meg a különbségtételt.
- A méret alapján történő besorolást a korigált mérlegfőösszeg, és a betétállomány alapján mért piaci részesedés alapján végeztük el.
- A besorolási ismérvek alapján a nyolc legnagyobb bank, ezzel együtt a nyolc legnagyobb hazai bankcsoport került erős hatású kategóriába.

Speciális pénzügyi szereplők

- A Giro és a BIS Rt.-t, mint a pénzügyi rendszer zavartalan működését biztosító intézményeket, erős hatásúnak soroltuk be. (Hasonlóan jártunk el a tőkepiaci szereplők esetében a BÉT és a KELEK besorolásakor.)
- Mivel a fiókoknál jogi felelősségünk csak a fogyasztóvédelmi és likviditási kérdésekre terjed ki, gyenge hatásúnak soroltuk be őket. Amennyiben azonban betétgyűjtésben a fiókok aktivitása megnő, piaci jelenlétük erősödik, hatásuk is növekszik, besorolásuk és az alkalmazott felügyelési módszer tehát a betétállomány növekedésével változhat.
- A szakosított hitelintézetek, a jelzálogbankok és a lakástakarékpénztárak felügyelése nem mosható egybe a többi hitelintézethez alkalmazott módszerekkel. Speciális adatszolgáltatást, monitoringot, kockázatértékelést igényel.

Tőkepiaci intézmények

- A tőkepiacon működő intézményeket alapvetően tevékenységük alapján soroltuk be.
- A számlázás kereskedési tevékenységet végző befektetési vállalkozásokat a kezelt értékpapírállomány alapján közepes alatti, közepesnél erősebb és erős hatású csoportba soroltuk.
- A befektetési alapkezelő társaságokat a kezelt vagyon alapján közepes alatti, közepesnél erősebb és erős hatású kategóriákba soroltuk.
- A befektetési alapokat közepes alatti hatású kategóriába soroltuk.

Pénzügyi vállalkozások

- Erős hatású kategóriába – az intézményi szintű egységességre való törekvés mentén – pénzügyi vállalkozást nem soroltunk.
- Azokat a pénzügyi vállalkozásokat, amelyek nem tartoznak pénzügyi csoporthoz, gyenge hatásúnak tekintjük.
- Az összevont felügyelet alá tartozó pénzügyi vállalkozások méretüktől függetlenül közepesnél erősebb besorolást kapnak.
- A pénzügyi csoporthoz tartozó, valamint speciális tevékenységet folytató egyedi értékelésű, nem összevont felügyelet alá tartozó pénzügyi vállalkozásokat méretük, azaz mérlegfőösszegük alapján soroljuk a GYH (1 md.Ft alatt), KAH (1-10md.Ft.), illetve a KEH (10md. Ft. felett) kategóriákba.

Szövetkezeti hitelintézetek

- Erős hatású kategóriába – az intézményi szintű egységességre való törekvés mentén – szövetkezeti hitelintézetet nem soroltunk. Mindazonáltal a szektor jelentőségét a besorolás így is figyelembe veszi, hiszen a besorolási határok az ügyfélbetét állomány alapján így is jelentősen alacsonyabbak a bankoknál alkalmazott határoknál.
- A szövetkezeti hitelintézeteket ügyfélhitel és ügyfélbetét állományuk alapján soroljuk KEH, KAH vagy GYH kategóriába.

Biztosítás

- A pénzügyi csoportot vezető biztosítókat mérettől függetlenül erős hatásúnak soroltuk be.
- A pénzügyi csoporthoz tartozó biztosítókat méret, valamint a végzett tevékenységek jellege szerint erős, közepesnél erősebb, illetve közepes alatti hatásúnak soroltuk be. Gyenge hatású kategóriába biztosító Rt. nem került.
- A besorolás következő szempontja a végzett tevékenységek jellege. Olyan biztosítók, amelyek meghatározott magas kockázatú ágazatokat művelnek (UL, KGFB, felelősség, kezesség, hitel) – közepesnél erősebb hatású kategóriába kerülnek akkor is, ha csak az adott ágazatot művelik és kisebb volumenben.

- Amely biztosítók a fentiek alapján még nem kerültek kategorizálásra, a teljes biztosítási díjbevétel alapján kerülnek besorolásra.

Pénztár

- A besorolást pénztártípusonként végeztük el.
- A magánnyugdíjpénztárakat méretüktől függetlenül erős hatású kategóriába soroltuk.
- A többi pénztártípusnál a taglétszám és a kezelt vagyon alapján végeztük el a besorolást.

Csoportok hatásbesorolása

- a. Csoportok esetén elvégezzük mind a csoport, mind az egyes csoporttagok hatás besorolását.
- b. A csoport besorolása egyenlő a csoport vezető intézmény besorolásával.
- c. A csoportba tartozó intézmények és a csoport hatás besorolása eltérő lehet, mivel csoport szinten és solo szinten is felügyeljük az intézményeket.

2.2. Intézményértékelés

Az intézményértékelés a folyamatos felügyelés során szerzett információknak az intézményre kiszabott periódusonkénti aktualizálása, az intézményi működésben rejlő kockázatok átfogó elemzésén keresztül, a felügyeleti szempontból releváns kockázatok indokolható módszerű és mértékű, hosszabb távon is kiható intézményi mérséklése érdekében. Az értékelés egységes, átlátható és következetes eljárási renden alapszik. Végrehajtása a meghatározott értékelési kritériumok mentén (2.sz. melléklet), az egységes keretet biztosító IT támogató rendszer segítségével történik. A feltárás ötvözi a helyszínen kívüli elemzések és a helyszíni vizsgálat eszközeit.

Intézményértékelés csak az egyedileg felügyelt intézményekre készül.

Az intézményértékelés célja többirányú:

- Meghatározni, van-e az adott intézmény(csoport) tevékenységében a felügyeleti célokat is veszélyeztető kockázat. Ha igen, annak súlyát is mérlegelve és a kockázatkezelés hatékonyságát is felmérve eldönteni, van-e intézkedést igénylő probléma. Amennyiben igen, javaslatokat megfogalmazni korrekciós intézkedésekre, ide értve a kockázatkezelés rendszerét és a tőkét, tartalékokat érintő intézkedéseket. Az intézménnyel egyeztetni, majd nyomon követni az elfogadott felügyelési programot és az intézkedésekben előírtak végrehajtását – ez felügyeleti alapcél.
- Az intézmények értékelésének eredményeként nyert információkkal hozzájárulni a további felügyeleti akciók megtervezéséhez. A visszatérő, kiterjedt, hasonló jellegű problémák, egyéb információkkal együtt, jelzésül szolgálnak, hol indokolt tematikus vizsgálatokat végezni – ez a proaktív felügyeleti munkát szolgáló közvetett cél.
- Az intézményértékelés eredményeként kapott összesített besorolási értékkel hozzájárulni a prudenciális felügyelés tervezéséhez – ez a felügyeleti alapcélok hatékony megvalósítását támogató eszköz.

Az összesített besorolás, mint a kockázatoságot jelző *intézményi kockázati érték*, megfeleltethető a felügyeleti célokat veszélyeztető kockázatokkal kapcsolatos kockázati események bekövetkezési valószínűségének. Együtt tekintve az intézmény hatásbesorolásával, mely az intézmény tevékenységének terjedelmén, jellegén alapul, a felügyeleti kockázati értéket láthatjuk. Ez szabja meg az intézmény helyét a felügyelési mátrixban, jelezve a kategóriára vonatkozó felügyelési intenzitás igényét, mely bemeneti információ a PSZÁF felügyelési terv elkészítéséhez.

2.2.1. Az intézményértékelés IT támogatása – az intézménymappa

Az intézménymappa az intézménynél megfigyelhető és az intézményfelügyelés eszközeivel enyhíthető kockázatok azonosításának, értékelésének és kezelésének folyamatait és eredményeit rögzítő táblázat- és dokumentumrendszer, az intézményfelügyelés legfőbb munkaeszköze.

A mappát informatikai folyamatokkal támogatott, egymással összekapcsolt és egymásra hivatkozó vagy egymásba ágyazott – formalizált számítási rutinokkal segített – táblák és dokumentumok együttese alkotja.

Minden felügyelt intézmény rendelkezik intézménymappával, azonban az alábbiakban ismertetett részletezettséggel csak a közepes hatáznál erősebb, egyedileg felügyelt intézmények mappája készül el. A közepes alatti és a gyenge hatású intézmények mappái szűkített adattartalommal kerülnek nyilvántartásra, és az automatikusan beérkező adatokkal aktualizálódnak.

Az intézménymappa egységes szerkezetet követ, az egyes fűleken keresztül elérhető az intézményértékelő táblarendszer, a felügyelési program, az intézkedések és nyomonkövetés rögzítésére szolgáló felületek, a SREP táblázat, monitoring mutatók, és további, a kockázatértékelést támogató információk.

Az intézményértékelő táblarendszer szerkezete

Az egyedi intézményértékelés alá tartozó intézmények esetében a formalizált kockázatértékelési eljárás „sorvezetője” az intézményi kockázatok értékelésének rögzítésére szolgáló intézményértékelő táblarendszer.

A táblarendszer elemei:

- az összesítő táblázat
- az egyes kockázatcsoportok részletes értékelését támogató kockázatcsoport-értékelő táblázatok (kockázatcsoportonként egy, azaz összesen 10 táblázat)
- a *Pénzügyi és működési kockázatok* kockázatcsoport értékelését támogató *Üzletágak és tevékenységek* tábla

2. táblázat: Az összesítő táblázat

Alapadatok	Intézményértékelő tábla	Felügyelési program	Intézkedések	Nyomonkövetés	SREP	Veszélykategorok	Üzenetek	Monitoring	Paraméterek
Státusz <input type="text"/>									
Környezet		Vállalatirányítás			Piaci megjelenés		Üzleti folyamatok és tőke		
Szektorok		Tulajdonosi joggyakorlás			Termékek		Pénzügyi és működési kockázatok		
Besorolás	Mérsékelt	Besorolás	Megfelelő	Besorolás	Jelentős	Besorolás	Jelentős -		
		Stratégia			Ügyfelek		Tőke és jövedelmezőség		
		Besorolás	Megfelelő	Besorolás	Gyenge	Besorolás	Mérsékelt		
		Belső irányítás			Visszaélések kezelése				
		Besorolás	Gyenge	Besorolás	Megfelelő				
		Belső kontrollrendszer							
		Besorolás	Gyenge						
Környezet		Vállalatirányítás			Piaci megjelenés		Üzleti folyamatok és tőke		
Mérsékelt		Megfelelő +			Gyenge -		Jelentős -		
Összesített besorolás							Jelentős		

Az intézményértékelő táblarendszer szerkezete a kockázatok *forrásainak* (külső és belső veszélyek), *mérhetőségének* (mért és becsült) és *megfigyelhetőségének* (elemzés, monitoring, validálás, dedikált felügyelés) tagoltságát követi: a külső veszélyek után az intézmény „általános” működésében rejlő veszélyeket, az ügyfelekkel és partnerekkel kapcsolatos piaci magatartást, az egyes kockázatformákat, valamint felügyeleti felülvizsgálati és értékelési folyamat következtetéseit jeleníti meg.

Az intézményértékelő táblarendszerben szereplő kockázatok

A intézményértékelő táblarendszerben megjelenített kockázatokat az összesített táblázat mezői szerinti bontásban mutatjuk be. A kockázatstruktúrát (a kockázati étlapot) a 1. számú melléklet tartalmazza.

A kockázatok négy *kategóriába* sorolhatók, a kategóriák az összesítő táblázat oszlopainak felelnek meg, ezek a *Környezet*, *Vállalatirányítás*, *Piaci megjelenés* és *Üzleti folyamatok és tőke*.

A négy kategórián belül összesen tíz *kockázatscsoport* különíthető el, ezeket az összesítő táblázat mezői szemléltetik. Az összesítő táblázat a kockázatscsoportonként összesített kockázati besorolásokat, illetve az intézmény összesített besorolását mutatja.

A kockázatscsoportok *kockázatelemekből* tevődnek össze. Az értékelés kockázatelemenként történik, az egyes kockázatelemek besorolásának rögzítésére, illetve megtekintésére a tíz kockázatscsoport-értékelő táblázat szolgál.

A *Pénzügyi és működési kockázatok* kockázatelemein belül *kockázatszegmensek* kerültek meghatározásra, egyedül ezt a kockázatscsoportot a szegmensek szintjén értékeljük.

Környezet

A makro- és szektorkörnyezeti elemzések a kockázati kilátásokra engednek rátekintést, segítve az intézményi működésnek dinamikus környezetben való megítélését.

A kockázatscsoport hét kockázatelemet tartalmaz, amelynek szektorspecifikus értékelését a szektorelemzők végzik el.

Vállalatirányítás

A vállalatirányítást a *Tulajdonosi joggyakorlás*, a *Stratégia*, a *Belső irányítás* és a *Belső kontrollrendszer* vonatkozásában értékeljük. Ezek együtt hatnak a pénzügyi és működési kockázatok tekintetében közvetlenül gyakorolt kockázatkontrollokkal.

Piaci megjelenés

A piacon való megjelenést az ügyfelek és a piaci etika szempontjából értékeljük: a *Termékek* ügyfélszempontrú jellemzői, az *Ügyfelekkel* kapcsolatos eljárások, valamint a *Visszaélések kezelésének* helyzete kerül értékelésre, felhasználva piacfelügyeleti és egyes kapcsolódó működésikockázat-kezelési információkat.

Üzleti folyamatok és tőke

A *Pénzügyi és működési kockázatoknak* való kitettséget az intézményi tevékenységekben, folyamatokban rejlő inherens kockázatok és kockázatkontrollok értékelésével, illetve az ezek eredőjeként megjelenített nettó kockázattal jellemezzük. A szignifikáns tevékenységek hitel-, piaci-, működési-, likviditási, biztosítási kockázatait és ezek kontrolljait szegmensekre bontva is áttekintjük.

A Tőke és jövedelmezőség megfelelőségét az intézmény egészének működésével összefüggésben értékeljük. A tőkeszámítást megalapozó szabályok rendszere, a gyakorlat és a számítás eredménye mutatja, hogy a tőkeellátottság egyensúlyban áll-e a nettó kockázattal, és mennyiben képes e követelménynek az intézmény folyamatosan megfelelni. A CRD hatálya alá tartozó intézményeknél az értékelés rendszere a SREP folyamathoz kapcsolódik.

Az intézményértékelő táblarendszer besorolásai

A besorolás kifejezés alatt az intézményértékelő táblázatrendszer kockázatokat, illetve kockázatkontollokat értékelő bejegyzéseit értjük.

Az intézményértékeléshez az intézményfelügyelő segítséget kap a Felügyelet elemzőitől, piacfelügyeleti és fogyasztóvédelmi munkatársaitól és az intézmények felügyelési felülvizsgálatában és értékelésében (SRP) részt vevő munkatársaktól, valamint az intézményértékelő táblázatok felülete mögötti rutintól.

Az elemzők minden intézménytípusra negyedévente kialakítják a szektorkörnyezetek, valamint a mért kockázatafajták jellemző alapértékeit. A szektorkörnyezetek elemzői besorolásai minden a szektorhoz sorolt intézmény intézményértékelő tábláján megjelennek a *Szektorok* mezőben. A *Pénzügyi és működési kockázatok* illetve a *Tőke és jövedelmezőség* elemzői ajánlásai automatikusan megjelennek az adott kockázatscsoport-értékelő táblázat elemzői ajánlás oszlopában.

Az intézmény egyedi jellemzőit egy-egy területre vonatkozóan az azt ismerő piac- és fogyasztóvédelmi munkatársak a *Piaci megjelenés* oszlop mezőbesorolásaira adhatnak javaslatot, vagy a besorolás kialakítását támogató adatokat és információkat, amelyek alapján az intézményfelügyelő maga alakítja ki a felügyeleti megítélést.

Bemeneti értékek

Az intézményértékelő táblarendszer besorolási értékkészlete minden esetben négy elemet tartalmaz. A bemeneti értékkészlet nemcsak az intézményfelügyelő által manuálisan feltöltendő cellák esetében négyelemű, hanem a külső – elemzői, piacfelügyeleti, fogyasztóvédelmi – értékek esetében is. A négyelemű besorolások elemei értelemszerűen mások a kockázatoknál és a kontrolloknál.

3. táblázat: Az összesítő táblázat besorolásai (példa)

Környezet	Vállalatirányítás	Piaci megjelenés	Üzleti folyamatok és tőke
Szektorok MÉRSÉKELT	Tulajdonosi joggyakorlás MEGFELELŐ	Termékek JELENTŐS	Pénzügyi és működési kockázatok JELENTŐS -
	Stratégia MEGFELELŐ		
	Belső irányítás GYENGE	Ügyfelek GYENGE	Tőke és jövedelmezőség MÉRSÉKELT
	Belső kontrollrendszer GYENGE	Visszaélések kezelése MEGFELELŐ	
MÉRSÉKELT	MEGFELELŐ +	JELENTŐS -	JELENTŐS -
		Összesített besorolás	JELENTŐS

A kockázatok bemeneti besorolásai

- *Alacsony* – értéke: 1

Az a veszély, aminek közismertté válása sem gyakorol(hat) kedvezőtlen hatást az intézmény elfogadottságára és szolvenciájára, illetve amelyek enyhítése, ésszerű feltételezés szerint, a vezetés alsó szintjeinek, illetve az érintett munkatársak beavatkozását igényli.

- *Mérsékelt* – értéke: 2

Az a veszély, aminek közismertté válása átmenetileg kedvezőtlen hatást gyakorol(hat) az intézmény elfogadottságára, ugyanakkor nem érinti szolvenciáját, illetve amelyek enyhítése, ésszerű feltételezés szerint, középvezetői döntésekkel elérhető.

- *Jelentős* – értéke: 3

Az a veszély, aminek valósággá válása komoly és tartós kedvezőtlen irányú hatást gyakorol az intézmény elfogadottságára és átmenetileg meggyengíti az intézmény fizetőképességét, illetve amelyek enyhítése, ésszerű feltételezés szerint, a vezető testület(ek) és az ügyvezetés beavatkozását igényli.

- *Magas* – értéke: 4

Az a veszély, ami komolyan és tartósan megingatja az intézmény fizetőképességét, illetve a piaci szereplők nyilvános vagy nem nyilvános kockázati értékelését.

A kontrollok bemeneti besorolásai

- *Erős* – értéke: 1

Erős besorolást kap a kockázatkontroll, ha az intézmény ügyvezetése és szervezete minden, tevékenysége szempontjából lényeges kockázatot azonosít és megfelelően kézben tart. A vezetés részt és felelősséget vállal a kockázatvállalási politikák és kockázatvállalási korlátok kialakításában és alkalmazásáért. A társaság vezető testülete az intézményi folyamatokat és a körülmények fenyegetéseit értve és mérlegelve dönt az intézmény kockázati politikájáról és kockázatvállalási étvágyáról, figyelemmel kíséri a kockázatkontroll eljárásait és folyamatait, továbbá elvárja, hogy az ügyvezetés minden rendkívüli eseményről beszámoljon. A kockázati politika kialakítását és a kockázatvállalási korlátok érvényesülését olyan kockázatkövető és – beszámoló rendszerek, valamint vezetői információs rendszer támogatja, amely kellő időben és elegendő pontossággal biztosít adatokat a körülmények és kitettségek változásairól, hogy a károk bekövetkezése, vagy elmélyülésük előtt meghozhatók legyenek a szükséges döntések. Az ellenőrzési folyamatok és eljárások az intézmény méretéhez és tevékenységei bonyolultságához igazodnak. Előfordulhat, hogy a kockázati politikák és eljárások nem fednek le minden eshetőséget, de ez csak néhány, az intézmény folyamatos működését nem veszélyeztető esetben megengedett.

- *Megfelelő* – értéke: 2

Megfelelő az intézmény kockázatkontrollja, ha a kockázatok felismerése és kezelése többnyire eredményes, de a kockázatok felismerésének és kezelésének eljárásaiban mérsékelt következményekkel fenyegető hiányosságok is vannak. A hiányosságok ellenére a kockázatkontroll folyamatainak le kell fednie az intézmény üzleti terveiből következő minden

lényeges kockázatot. A hiányosságok létezéséről az intézmény testületi és ügyvezetésének tudomással kell bírnia, és kezdeményeznie kell a hiányosságok kiküszöbölését. A testületi vezetésnek kell döntenie az intézmény kockázati politikájáról és a kockázatvállalási korlátairól, még azokon a területeken is, amelyek nem veszélyeztetik komoly mértékben a cég folyamatos működését. Az intézmény kockázatait általában oly mértékben kontrollálja, hogy a Felügyelet részéről nincs szükség az intézmény speciális, a szokásosnál mélyebb kockázatfigyelésére.

- *Gyenge* – értéke: 3

Gyenge az intézmény kockázatkontrollja, ha a kockázatok felismerése és kezelése alapvetően eredményes, de a kockázatok felismerésének és kezelésének eljárásaiban esetenként jelentős következményekkel fenyegető hiányosságok is vannak. A hiányosságok létezéséről az intézmény testületi és ügyvezetésének nemcsak tudomással kell bírnia, de tervekkel kell rendelkeznie a hiányosságok kiküszöbölésére. A testületi vezetésnek rálátással kell bírnia az intézmény kockázati politikájára és a kockázatvállalási korlátaira. Az intézmény kockázatait általában oly mértékben kontrollálja, hogy a Felügyelet részéről csak esetenként mutatkozik igény az intézmény speciális, a szokásosnál mélyebb kockázatfigyelésére.

- *Elégtelen* – értéke: 4

Elégtelen az intézmény kockázatkontrollja, ha az intézmény alkalmasszerűen foglalkozik a kockázati politika és kockázatvállalási korlátok alakításával. Az intézmény ellenőrzési eljárásai és folyamatai megengedik, hogy intézményi szervezet komolyan eltérjen az intézmény megfogalmazott kockázati politikájától és túllépje a kockázatvállalási korlátokat. Különösen súlyosan esnek latba azok az esetek, amikor a kockázatkontroll hiányosságai kimutatott veszteséget okoznak, a piac által megfigyelt és rögzített sérelmet okoznak az intézmény elfogadottságában, vagy a nyilvános pénzügyi beszámolók korrekciójához vezetnek. Az intézmény kockázatait a Felügyeletnek folyamatosan a szokásosnál speciálisabb, mélyebb figyelemmel kell követnie.

Kimeneti értékek

Az intézményértékelő tábla kimeneti értékei a tábla bemeneti értékeiből és/vagy más kimeneti értékekből számítási algoritmussal meghatározott besorolásai.

A kimeneti értékek kiterjesztése

A kimeneteknél a négy helyett tíz, a négyelemű bemeneti besorolást a (+) és (-) jelölésekkel kiegészített lehetséges besorolás jelenik meg.

Ha a bemeneti értékkészlet elemei rendre:

Alacsony , Mérsékelt , Jelentős , Magas,

akkor a kimeneti értékek:

Alacsony , Alacsony (+) , Mérsékelt (-) , Mérsékelt , Mérsékelt (+) , Jelentős (-) , Jelentős ,
Jelentős (+), Magas (-) , Magas

A tíz kimenet a kockázaterzékenyebb felügyelés támogatását célozza meg, és a közbülső, belső értékelések során alkalmazandó. A besorolások (+) és (-) toldalékai nem a kilátásokat, hanem az alapfokozat fokozaton belüli differenciálódását jelölik. Olvasásuk például a következő módon lehetséges: a *Jelentős (-)* a kevésbé komoly, kevésbé jelentős; a *Jelentős (+)* a nagyon jelentős, aggodalomra okot adó kockázat.

Számított besorolások

A számított besorolások a tábla meghatározott mezőinek előd-besorolásaiból számíthatók.

Az összesítő táblázat oszlopainak (kategóriák) utolsó sorai az oszlopmezőkből (kockázatcsoportok) számíthatók. Az intézmény *összesített besorolása* a *Környezet*, a *Vállalatirányítás*, a *Piaci megjelenés* és az *Üzleti folyamatok és tőke* kategóriák összesítésével számítható.

4. táblázat: Az intézményértékelés összevezetése

Környezet	Vállalatirányítás	Piaci megjelenés	Üzleti folyamatok és tőke
Szektorok	Tulajdonosi joggyakorlás	Termékek	Pénzügyi és működési kockázatok
	Stratégia		
	Belső irányítás	Ügyfelek	Tőke és jövedelmezőség
	Belső kontrollrendszer	Visszaélések kezelése	
Környezet	Vállalatirányítás	Piaci megjelenés	Üzleti folyamatok és tőke
			Összesített besorolás

Az intézményértékelő táblarendszer algoritmus

Az intézményértékelő táblázatokban a különböző kockázatok különböző mélységű bontásokban szerepelnek. A tábla egyik feladata, hogy a heterogén kockázati jellemzést egyetlen minősítő értékévé vonja össze.

A kockázaterértékelési eljárás az algoritmusra alapozott, illetve az algoritmus támogatott szakértői megítélést alkalmaz. A kockázatot értékelő, a szakértő által nem módosítható algoritmusra alapozott eljárást a kockázatcsoportok besorolásainak összevezetésekor használjuk. A kockázatok és a kockázatkontrollok összevezetése algoritmus támogatott szakértői megítélés alapján történik.

Súlyok és határok

A kockázati besorolási súlyok és besorolási határértékek mögött nincsenek rigorózus megfontolások, jól viselkedő súlyokat és besorolási határokat kerestünk.

A CEBS útmutatóban elvárt súlyozási elvek:⁴

- a nagyobb kockázat kapjon nagyobb súlyt, mint a kisebb,
- a gyengébb kontroll nagyobb súlyt kap, mint az erősebb,
- a kockázat kapjon nagyobb súlyt, mint kontrollja.

A CEBS első két elvárását úgy formalizáljuk, hogy a növekvő kockázatot, illetve csökkenő hatékonyságú kockázatkontrollt jelző besorolásokhoz egyre nagyobb súlyokat kapcsolunk. Az *Alacsony* kockázathoz és az *Erős* kontrollhoz egységnyi; a *Mérsékelt* kockázathoz és a *Megfelelő* kontrollhoz kétszeres; a *Jelentős* kockázathoz és a *Gyenge* kontrollhoz háromszoros; végül a *Magas* kockázathoz és az *Elégtelen* kontrollhoz négyszeres súlyt rendelünk.

A harmadik CEBS elvárás teljesülését az összevetendő értékek súlyozásánál érvényesítjük. A bemeneti besorolásokat a számításokhoz számértékekké konvertáljuk, a kimeneti besorolások meghatározásához a lehetséges kimeneti értékekhez sávhatárokat rendelünk.

A kockázatcsoport-értékelő táblázatok

A kockázatcsoportok értékelésére, illetve az értékelés megtekintésére a kockázatcsoport-értékelő táblázatok szolgálnak. Minden egyes kockázatcsoport (összesen tíz) értékelése külön táblában történik.⁵ A táblázatok hasonló felépítést követnek, azonban az egyes kockázatcsoportok értékelésének eltérő sajátosságai következtében nem teljesen azonos szerkezetűek. A táblázatok háromféle szerkezetben készülnek:

- A *Szektorok, Tulajdonosi joggyakorlás, Stratégia, Belső irányítás, Belső kontrollrendszer, Termékek, Ügyfelek és Visszaélések kezelése* kockázatcsoportok értékelő táblájában minden egyes kockázatelemre a következő információk találhatóak meg: a besorolási érték, az értékeléshez kapcsolódó szöveges értékelés, az értékelést alátámasztó csatolt dokumentumok, illetve amennyiben rendelkezésre áll, az adott kockázatelemhez kapcsolódó veszélykarton, tematikus munkára vonatkozó információ, illetve adatszolgáltatáson alapuló monitoring információ. A táblázat tartalmazza továbbá a kockázatcsoport összesített besorolását, amely automatikusan átvezetésre kerül az összesítő táblázatba.

⁴ Guidelines on the Application of the Supervisory Review Process under Pillar 2

⁵ A kockázatcsoport-értékelő táblázatok az összesítő táblázat megfelelő kockázatcsoportját kijelölve jelennek meg a kockázatértékelő informatikai rendszerben a felhasználó képernyőjén.

VÁLLALATIRÁNYÍTÁS STRATÉGIA						Alátámasztó dokumentumok
Kockázatelem	Veszélykarton	Tematikus	Monitoring	Besorolás		
Intézményi stratégia	⌘			Megfelelő		W
Szöveges értékelés						
Reputáció	⌘	☐				W
Szöveges értékelés						
Piaci pozíció		☐				
Szöveges értékelés						
Összesített						W

- A *Tőke és jövedelmezőség* kockázatcsoport táblázata az előzőekhez képest további oszlopot tartalmaz: kockázatelemenként elemzői besorolás-javaslatot is ad, amelyet az intézményfelügyelő figyelembe vehet a kockázatcsoport értékelésénél.

ÜZLETI FOLYAMATOK ÉS TŐKE TŐKE ÉS JÖVEDELMEZŐSÉG						Alátámasztó dokumentumok
Kockázatelem	Veszélykarton	Tematikus	Elemzők	Monitoring	Besorolás	
Tőkemegfelelés	⌘	☐	Jelentős	Magas !	Magas	W
Szöveges értékelés						
Tartalékok		☐			Alacsony Mérsékelt Jelentős Magas n/é	W
Szöveges értékelés						
Jövedelmezőség						W
Szöveges értékelés						
Összesített					Magas !	W
Szöveges értékelés						

- A *Pénzügyi és működési kockázatok* értékelő táblája több szempontból is összetettebb az előző két táblázatfajtánál.
 - Az értékelést a kockázatelemeken belül kockázatszegmensenként végzi el a felügyelő.
 - Az inherens kockázatok és kockázatkontrollok külön kerülnek értékelésre.
 - Az értékelés üzleti tevékenységenként történik az *Üzletágak és tevékenységek* táblázatban, ahonnan az összesített értékek automatikusan kerülnek a *Pénzügyi és működési kockázatok* értékelő táblába, ahol a felügyelő az elemzői és monitoring besorolás-javaslatok, illetve a veszélykartonok és tematikus információk figyelembevételével alakítja ki a végleges besorolási értékeket.

Pénzügyi és működési kockázatok

ÜZLETI FOLYAMATOK ÉS TŐKE PÉNZÜGYI ÉS MŰKÖDÉSI KOCKÁZATOK										
Kockázatelem	Súly %	Veszélykaton	Tematikus	Elemzők	Monitoring	Inherens kockázat	Kockázat kontroll	Nettó kockázat Számolt	Nettó kockázat Felülírt	Alátámasztó dokumentumok
Hitelkockázat		☒	☐	Jelentős	Jelentős	Jelentős	Megfelelő			
Hitelkockázat + Felhigulási kockázat						Alacsony	Megfelelő			
Partnerkockázat						Mérsékelt	Megfelelő			
Reziduális kockázat						Alacsony	Megfelelő			
Koncentrációs kockázat						Mérsékelt	Gyenge			
Értékpapírosítási kockázat						n/é	n/é			
Elszámolási (settlement) kockázat						Jelentős	Megfelelő			
Országkockázat		☒				Magas	Erős			
Viszontbiztosítás (passzív)						Magas	Megfelelő			
Szöveges értékelés										
Piaci kockázat			☐							
Nem kereskedési könyvi kamatkockázat										
Kereskedési könyvi kamatkockázat										
Részvény árfolyamkockázat										
Deviza árfolyamkockázat										
Árukockázat										
Szöveges értékelés										
Működési kockázat										
Belső csalás										
Külső csalás										
Munkáltatói gyakorlat és munkabiztonság										
Ügyfél, üzleti gyakorlat, marketing és termékpolitika										
Tárgyi eszközökben bekövetkező károk										
Üzletmenet fennakadása vagy rendszerhiba										
Végrehajtás, teljesítés és folyamatkezelés										
Szöveges értékelés										
Likviditási kockázat										
Funding / forrás oldali (lejárat, lehívási, szerkezeti)										
Értékesíthetőségi (piaci)										
Szöveges értékelés										
Biztosítási kockázat (biztosítók, pénztárak)										
Underwriting /élet										
Underwriting /nem-élet										
Biztosítástechnikai tartalékok kockázata										
Szöveges értékelés										
Üzletágak és tevékenységek						Összesített				

A táblázat második oszlopában szereplő kockázatelem *súlyok* becsléseit az intézményfelügyelő alakítja ki. A becsült súlyoknak figyelemmel kell lennie az intézmény üzletági/tevékenységi szerkezetére és az egyes üzletágak/tevékenységek általános, a szektorra jellemző, valamint az intézménynél kialakult kockázati jellemzőire. A súlyok alapján kerülnek összevezetésre a kockázatelemek besorolásai és számítható ki a *Pénzügyi és működési kockázatok* összesített besorolása.

A harmadik oszlop az értékelendő kockázatszegmenshez szektor specifikusan kapcsolt *veszélykatonok* elérhetőségét biztosítja. A felügyelet kockázataazonosítási eszköztárának részét képező veszélykatonok a Felügyelet bármely folyamatában feltárt, esetleg csak sejtett, tapasztalatokkal még nem kellően alátámasztott veszélyek tartalmának, lehetséges következményeinek leírását tartalmazzák. Az intézményfelügyelők a besorolásra vonatkozó döntéseikhez a veszélykatonok közvetítésével kapnak segítséget más intézmények felügyelőitől, a piaci folyamatok felügyelőitől és a fogyasztóvédelemmel foglalkozó kollégáktól.

A negyedik oszlopban a *tematikus* felügyelés eredményei, következtetései csatornázódnak be az intézményértékelésbe. Amennyiben az értékelt kockázatszegmens / kockázatelem vonatkozásában rendelkezésre áll a tematikus munka során szerzett, és az intézményértékelésben is felhasználható és figyelembe veendő információ, az adott mezőben szereplő tematikus ikonra kattintva elérhető a kapcsolódó tematikus munkalap.

Az ötödik oszlop a szektorra jellemző kockázatomérték, besorolás *elemzői* megítélését mutatja. Az új, periodikus szektorelemzések elkészültével a táblázat elemzői javaslatai automatikusan frissülnek.

A hatodik oszlop a vizsgált időszak intézményi adatainak mutatószámok szerinti feldolgozásából származó *monitoring* megítélést mutatja. A monitoring eljárás az intézmény kitétségeit mérő mutatószámokat a vonatkoztatási csoport jellemző értékeihez hasonlítva értékeli. A monitoring program periodikus futtatása után a táblázat monitoring javaslatai automatikusan frissülnek.

A hetedik és nyolcadik oszlopok az *inherens kockázat* és a *kockázatkontrollok* besorolási értékeit mutatják. A besorolásokat az intézményfelügyelő az *Üzletágak és tevékenységek* táblában rögzíti üzleti tevékenységenként, ahonnan a tevékenységgel súlyozott összesített besorolások kerülnek be a *Pénzügyi és működési kockázatok* táblába.

A kilencedik oszlop az előző két oszlop értékeiből automatikusan *számolt nettó kockázatot* mutatja.

A felügyelő a tizedik, utolsó oszlopban alakítja ki a végleges, *felülírt nettó kockázati* besorolást az összes rendelkezésre álló támogató információ figyelembevételével.

A felügyelő minden kockázatelemhez szöveges értékelést ad, illetve az értékelést alátámasztó dokumentumokat csatolhat.

Természetesen a kockázatelemek értékelését a felügyelő értelemszerűen, az intézmény kockázati profiljának megfelelően végzi el, vagyis nem kötelező minden kockázattípushoz besorolási értéket adni. A négy besorolási érték mellett lehetőség van a *Nem értelmezhető* érték kiválasztására, ezeket az értékeket, illetve az üresen hagyott súlyok kockázattípusait a program az összesítés során figyelmen kívül fogja hagyni.

Üzletágak és tevékenységek

Az *Üzletágak és tevékenységek* táblázat a *Pénzügyi és működési kockázatok* értékelését támogatja az üzletági kockázatkontrollal rendelkező komplex tevékenységet végző intézmények és intézménycsoportok kockázatértékelésénél.

A táblázat az *inherens kockázatok* és a *kockázatkontrollok* besorolási értékeinek rögzítésére szolgál üzleti tevékenységenként. Az inherens kockázatok és a kockázatkontrollok az üzletág és tevékenység súlyok alapján kerülnek összevezetésre kockázatszegmensenként és kerülnek át a *Pénzügyi és működési kockázatok* táblázatba. Az üzletág és tevékenység súlyokat a felügyelő alakítja ki az intézmény kockázati profiljának ismeretében.

Az intézménymappa további elemei

Intézményadatok

Az intézményadatok oldal az intézményre illetve intézménycsoportra vonatkozó főbb adatok rögzítésére szolgál. Csatolhatóak hozzá az intézmény legfontosabb szervezeti dokumentumai, szabályzatai, jegyzőkönyvei, stb. Tartalmazza az intézmény hatásbesorolását, kockázatbesorolását, meghatározva ezzel a felügyelési mátrixban elfoglalt helyét, a kockázatértékelési ciklusra vonatkozó információkat, illetve csoportok esetén a csoporttagságra vonatkozó adatokat.

Felügyelési program

Az intézmény felügyelési programjának rögzítése és karbantartása az intézménymappa *Felügyelési programjában* történik. A felügyelő ezen az oldalon rögzíti a figyelemmel kísért tevékenységeket és kockázatokat, az ezekhez kapcsolódó tervezett felügyeleti akciókat, ütemezésüket, és dokumentálja végrehajtásukat. Az oldalhoz a felügyelő kapcsolódó dokumentumokat rendelhet.

Intézkedések

Az *Intézkedések* oldal az intézménnyel szemben alkalmazott felügyeleti intézkedések nyilvántartására szolgál. A kapcsolódó határozatok, vizsgálati levelek és alátámasztó dokumentumok kategóriánként érhetők el az oldalról.

Nyomonkövetés

Az *Intézkedések* oldalon rögzített elvárt állapotok és határidők automatikusan töltődnek a *Nyomonkövetés* oldalra, ahol a teljesülés állapota és leírása kerül rögzítésre a kapcsolódó dokumentumokkal együtt.

SREP

A SREP oldal az ICAAP-SREP dialógus lépéseinek dokumentálására és a tőkemegítélés alapjaként szolgál. Azon inherens kockázatok és kontrollok besorolási értékei, amelyek megtalálhatóak az intézményértékelő táblarendszerben is, automatikusan töltődnek a SREP táblázatba.

Veszélykartonok

Azok a veszélykartonok, amelyek az intézményértékelő táblarendszerben is megjelennek az egyes kockázatelemekhez rendelve, a mappa *Veszélykartonok* oldalán összegyűjtve, rendszerezett formában is áttekinthetőek.

Üzenetek

Az intézménymappa *Üzenetek* oldalán az intézményhez kapcsolódó üzenetek olvashatóak illetve tárolhatóak. Az üzenetek bármely szakmai területről (pl. prudenciális, engedélyezés, pénzügyi visszaélések, piacellenőrzés, fogyasztóvédelem, panaszkezelés, jogi, elemzés stb.) származó, egyedi intézményt vagy intézményeket, esetleg egy teljes szektor vagy alszektor összes intézményét érintő információt, közleményt, esetleg csatolt dokumentumot tartalmaznak, amelyet az üzenet küldője relevánsnak ítél a célzott intézmény kockázatértékelése szempontjából.

Monitoring

A *Monitoring* oldal az intézményfelügyelőket segítő információs táblázat. Az oldalon kockázatelemenként illetve szegmensenként csoportosítva tekinthetők meg azok a mutatók és idősorok, amelyek alapján a monitoring besorolási javaslatok számíthatók.

Az intézmény / intézménycsoport mutatóértékén kívül a táblázat tartalmazza a vonatkozási csoport mutatóértékeinek átlagát, szórását, maximum és minimum értékeit.

A mutatók leírása és a támogató statisztikák (volumenek, idősorok) szintén elérhetők az oldalról.

Paraméterek (súlyok és sávok)

A *Paraméterek* oldal az intézményértékelő táblázatrendszer algoritmusainál használt paraméterek rögzítésére és karbantartására szolgáló táblázat.

A paraméterek egy része felügyeleti szinten kerül megállapításra a kockázatvállalási politika, a kockázati étvágy függvényében, ezeket a felügyelők megtekinthetik, de nem változtathatják meg. Ezek a rögzített paraméterek a következők:

- A kockázatcsoportok összevezetésénél használt mezősúlyok
- A kimeneti értékek meghatározásához használt sávhatárok

A *Pénzügyi és működési kockázatok* összesítéséhez használt kockázatelem- és szegmens súlyokat az intézmény kockázati profilja ismeretében a felügyelő állítja be.

Napló

A Napló oldal az intézménnyel kapcsolatos események rögzítésére szolgál.

2.3. Felügyelési mátrix - Felügyelési módszerek

Az intézmények hatásbesorolása és valószínűség besorolása elvégzésével minden intézmény elhelyezhető a hatás-valószínűség mátrixban (Felügyelési mátrix a továbbiakban). A mátrix egyes szintjeihez hozzárendeltük a megfelelő felügyelési módszereket. A felügyelési mátrixban a következő felügyelési módszereket helyezzük el az intézmények kockázatosságának (hatás*valószínűség) függvényében:

Az intézményértékelés szintjei

- monitoring alapján (beérkező adatszolgáltatás alapján az alkalmazott mutatórendszer sávzásai automatikus besorolást eredményeznek)
- Intézményértékelés – egyszerűsített (intézményértékelő tábla kitöltése, ahol a pénzügyi és működési kockázatok kivételével az értékelés csak kockázatcsoportokra kerül elvégzésre, kockázatelemekre már nem),
- Intézményértékelés – teljeskörű (intézményértékelő tábla teljeskörű kitöltése)

A SREP szintjei (A CRD hatálya alá tartozó intézményeknél)

- egyszerű kérdőíves: nem jellemző a helyszíni vizsgálat, de gyakori lehet a konzultáció a vezetéssel
- sztenderd SREP, az ICAAP-SREP párbeszéd a fő kockázatokra koncentrált
- komplex SREP, intenzív ICAAP-SREP párbeszéd, a kockázati profil, vállalatirányítás, tőkeellátottság komplex áttekintése

A felügyelési intenzitás szintjei

- Monitoring: a bejövő adatszolgáltatás feldolgozása figyelő rendszerré, felügyelői figyelem hozzáadása nélkül.
- Sztenderd felügyelés: monitoring + intézményről beérkező egyéb információk figyelése (levelezés, jegyzőkönyvek, engedély/állásfoglalás kérelmek, sajtóinformációk) + intézményértékelő tábla negyedéves áttekintése
- Szoros felügyelés: sztenderd felügyelés + folyamatos kapcsolattartás + intézményértékelő tábla folyamatos aktualizálása a kapott információkkal

A felügyelési akciók szintjei

Intézkedések, felügyelési program

- Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél
- Felügyelési program, kockázatértékelés alapján intézkedések

Nyomonkövetés

- Figyelés – a GYH és KAH intézmények magas kockázatú kategóriában az esetlegesen szükségessé váló intézkedések nyomonkövetése
- Intenzív figyelés - az EH és KEH intézmények magas kockázatú kategóriában az intézkedések nyomon követése, a felügyelési program készítése és végrehajtása és a törvényi megfelelés figyelése mellett a vezetés felé rendszeres tájékoztatás helyzetük alakulásáról
- Azonnali beavatkozás – amennyiben bekövetkezett a krízis helyzet, azonnali intézkedések kerülnek meghozatalra minden hatás kategóriában

7. táblázat: A felügyelési mátrix

Erős hatás	<ul style="list-style-type: none"> – Szoros felügyelés – Felügyelési program – Teljeskörű intézményértékelés – Komplex SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Szoros felügyelés – Felügyelési program – Teljeskörű intézményértékelés – Komplex SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Szoros felügyelés – Felügyelési program – Teljeskörű intézményértékelés – Komplex SREP – Intenzív figyelés, Vezetés informálása 	<ul style="list-style-type: none"> – Szoros felügyelés – Felügyelési program – Teljeskörű intézményértékelés – Komplex SREP – Intenzív figyelés, Vezetés informálása 	<ul style="list-style-type: none"> – Azonnali beavatkozás – Intenzív figyelés – Vezetés informálása
Közepesnél erősebb hatás	<ul style="list-style-type: none"> – Sztenderd felügyelés – Felügyelési program – Egyszerűsített intézményértékelés – Sztenderd SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Sztenderd felügyelés – Felügyelési program – Egyszerűsített intézményértékelés – sztenderd SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Szoros felügyelés – Felügyelési program – Egyszerűsített intézményértékelés – Komplex SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Szoros felügyelés – Felügyelési program – Teljeskörű intézményértékelés – Komplex SREP – Intenzív figyelés, Vezetés informálása 	<ul style="list-style-type: none"> – Azonnali beavatkozás – Intenzív figyelés – Vezetés informálása
Közepes alatti hatás	<ul style="list-style-type: none"> – Monitoring – Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél – Egyszerű SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Monitoring – Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél – Egyszerű SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Monitoring – Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél – Egyszerű SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Sztenderd felügyelés – Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél – Sztenderd SREP – Figyelés 	<ul style="list-style-type: none"> – Azonnali beavatkozás – Figyelés – Vezetés informálása
Gyenge hatás	<ul style="list-style-type: none"> – Monitoring – Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél – Egyszerű SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Monitoring – Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél – Egyszerű SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Monitoring – Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél – Egyszerű SREP 	<ul style="list-style-type: none"> – Monitoring – Törvénysértésre intézkedés, vezetői körlevél – Egyszerű SREP – Figyelés 	<ul style="list-style-type: none"> – Azonnali beavatkozás – Alap-monitoring
	Alacsony kockázat	Mérsékelt kockázat	Jelentős kockázat	Magas kockázat	Bekövetkezett kockázat

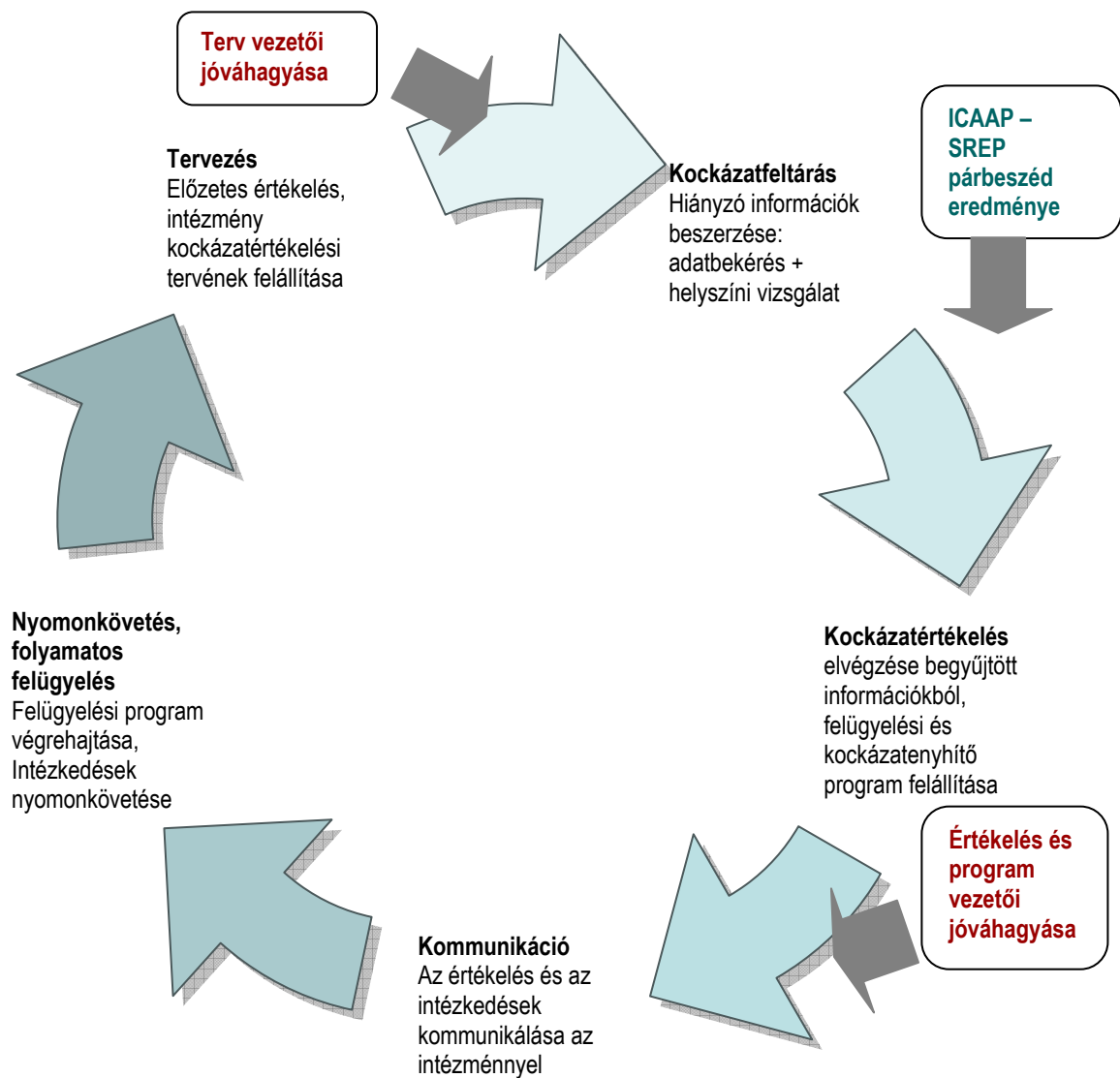
A kockázatértékelési ciklus

A Kockázatértékelési rendszerben a következő értékelési ciklusokat különböztük el:

- Az egyes intézmények hatás besorolását évente egyszer végezzük el a „Hatás besorolás módszertaná”-ban leírtak szerint.
- A valószínűség besorolása a különböző fokozatokban eltérő gyakoriságú lehet:
 - a. A kis intézmények monitoring alapján történő besorolása az adatszolgáltatás gyakoriságának megfelelően frissül (negyedévente). Azon kis intézményeknél, amelyek valószínűség besorolása magas kockázatú, vezetői döntés szükséges arról, hogy szükséges-e felügyeleti intézkedés alkalmazása.
 - b. Az intézményértékelési folyamatba bekerülő intézmények esetében a kockázati ciklus 1-3 évig terjedhet, ami azt jelenti, hogy ezen intézményi körben a valamennyi kockázati komponensre kiterjedő értékelés legalább háromévente teljes frissítésre kerül vizsgálat/elemzés alapján. Mivel azonban a CEBS GL 03. ajánlása szerint a SREP-et évente felül kell vizsgálni, az intézményértékelő táblát, és ezzel együtt a hatás-valószínűség mátrixba történő besorolást évente át kell tekinteni. Az intézményértékelő tábla az értékelések közötti időszakban nem statikus, értékeit a külső környezet változása, az intézkedések nyomon követése és a monitoring információi folyamatosan változtatják.

Az egyes intézmények/intézménycsoportok intézményértékelési ciklusának sémáját a 3. ábra mutatja be:

3. ábra: Az intézményértékelés folyamata

2.4. Csoportok folyamatos felügyelése

Az intézménycsoportokat a folyamatos felügyelés egységként kezeli, a figyelem az üzleti folyamatok egyben való kezelésére irányul, függetlenül a jogi struktúrától, mindemellett a jelentős jogi egységek külön értékelése is megtörténik.

A folyamatos felügyelés támogató eszköze csoportok esetében is az intézményértékelő tábla. Intézményértékelő tábla készül minden EH és KEH hatás besorolású csoportra, azaz gyakorlatilag minden összevont felügyelet alá tartozó csoportra. A tábla csoportokra vonatkozó kitöltését az „Intézményértékelési útmutató”-ban írtuk le. Az intézményértékelő tábla „Kitettségek” oszlopának „Pénzügyi és működési kockázatok” mezőjéhez tartozó „üzletágak és tevékenységek segédtablája” a csoport által végzett tevékenységeket és az egyes tevékenységekben felvállalt kockázatokat (inherens kockázat és kockázat kontroll) térképezi fel. Csoportértékelés esetén további segéd tábla kerül kitöltésre, a „Csoportkapcsolatok” tábla, amely a csoporton belüli kapcsolatokból adódó kockázatok feltérképezésére szolgál.

A csoport intézményértékelő mappája tartalmazza továbbá a csoportra előírt intézkedéseket, a csoportra készített felügyelési programot, és a kapcsolódó dokumentációkat.

A csoport intézményértékelő tábláját valamennyi, a csoport felügyelésében érintett felügyelő eléri, és a csoportba tartozó, általa felügyelt intézménnyel kapcsolatos, az intézményértékelésben releváns információt/dokumentumot a felületen elhelyez. Ezzel biztosítható, hogy a csoporttal kapcsolatos naprakész információk a csoport felügyelésében érintett felügyelők számára rendelkezésre álljanak, függetlenül attól, hogy egy-egy csoporttag felügyelése mely főosztályon történik.

A csoportkapcsolat jellegének meghatározása

A csoportműködésből eredő többletkockázatok szoros összefüggésben vannak a csoporttagok közötti kapcsolat jellegével. Az, hogy a csoporttagok közötti kapcsolat az ágazati törvények alapján szabályozott vagy sem, alapvetően meghatározza a felügyelet számára fontos kockázatokat, és a hozzájuk rendelhető felügyelési módszereket.

Jogi kapcsolat van - azaz, a csoport jogszabály alapján csoportnak minősül

A csoporttagok közötti kapcsolatot a Hpt., a Bit., illetve a Tpt. rendelkezéseiben meghatározott összevont felügyeletre és kiegészítő felügyeletre vonatkozó rendelkezések határozzák meg.

Az előírások elvárják a csoportszintű irányítást, kockázatkezelést, előírásokat tartalmaznak a csoportszintű tőke megfelelésre vonatkozóan. Jogi kapcsolat esetén vannak jogi eszközeink konszolidált adatszolgáltatás elrendelésére, konszolidált kockázatértékelés kialakítására, alkalmazhatóak intézkedések a kockázatkezelés és tőke megfelelés javítására, a nem megfelelő működés szankcionálására, készíthető a csoportra felügyelési program, azonosítható jogilag felelős irányító intézmény, aki felé az elvárások kommunikálhatóak, és számon kérhetőek. Legfontosabb értékelendő területek a csoportirányítás, csoportszintű kockázatkezelés, amin túl fontos információ a csoporttagok közötti kapcsolatrendszer feltérképezése, a kapcsolatrendszerből adódó kockázatok azonosítása. Elsődleges fontosságú azonban az erős csoportszintű kockázatkezelés megkövetelése, melynek megfelelő színvonal esetén a csoporton belüli kockázattranszfer és jövedelemtranszfer elfogadható (ezért csoport, hogy kihasználja az együttműködés előnyeit), mindaddig, amíg ez külső érdekeket nem sért. Ilyen külső érdekek lehetnek az ügyfelek érdekei, illetve a piaci verseny tisztaságára vonatkozó érdekek. Itt tehát arra kell figyelni, hogy az ügyfelektől származó forrásokat (betéteket, alapokat, pénztári vagyont) hogyan használják más csoporttagok.

Jogi kapcsolat nincs – azaz a csoport jogszabály alapján nem minősül csoportnak

Ha a csoporttagok közötti kapcsolatot egyik ágazati törvény sem szabályozza, jogi kapcsolat nincs, nincs összevont irányításért jogilag felelős irányító intézmény, a csoportirányításra, kockázatkezelésre, csoportszintű jövedelmezőségre és tőkeellátottságra nincsenek jogszabályi előírások, bár erre vonatkozó értékelés elvégezhető, de el nem várható, csoportszintű intézkedés nem hozható. A nem jogi csoportok esetén a felügyelésnek a csoporttagok közötti kapcsolatok áttekintésére kell koncentrálnia. A felügyelés célja a tagok közötti kapcsolatrendszer feltérképezése, a kockázat- és jövedelemtranszfer azonosítása, a csoport kapcsolataiból eredő kockázati hálójának feltérképezése. Mivel nem létezik csoport szintű kockázatkezelés és a tőkeellátottság sem értelmezhető csoportszinten, a tagok közötti kapcsolatok jelentősége megnő, a kockázat és a

jövedelemtranszfer következményei az egyes intézményekre súlyosabbak, ezért a tulajdonosaik felelőssége (helytállási képessége, szándéka) még fontosabb.

A kapcsolat alapján a felügyelésünk alá tartozó csoportokat három alaptípusba sorolhatjuk:

Jogi kapcsolat alapján működő csoportok

- összevont felügyelet és kiegészítő felügyelet alá tartozó csoportok Hpt. alapján
- összevont felügyelet és kiegészítő felügyelet alá tartozó csoportok Bit. alapján
- összevont felügyelet és kiegészítő felügyelet alá tartozó csoportok Tpt. alapján

Jogi és nem jogi kapcsolat alapján működő csoportok

- összevont felügyelet és kiegészítő felügyelet alá tartozó csoportok Hpt. alapján + nem jogi kapcsolatú csoporttagok
- összevont felügyelet és kiegészítő felügyelet alá tartozó csoportok Bit. alapján + nem jogi kapcsolatú csoporttagok
- összevont felügyelet és kiegészítő felügyelet alá tartozó csoportok Tpt. alapján + nem jogi kapcsolatú csoporttagok

Nem jogi kapcsolat alapján működő csoportok

- van hazai irányító intézmény vagy személy
- nincs hazai irányító intézmény, a csoport irányító intézmény általában külföldön bejegyzett és felügyelt intézmény, a magyarországi leányok párhuzamos státuszú intézmények, kapcsolatuk lazább.

3. A monitoring rendszer

A monitoring az intézmények felügyeleti adatszolgáltatásának informatikai úton történő feldolgozását végzi a felügyelést közvetlenül támogató információkká.

A felügyeleten alapvetően két formáját különböztetjük meg:

- *Alapmonitoring* a bejövő adatszolgáltatás feldolgozása figyelő rendszerré, felügyelői figyelem hozzáadása nélkül. Valamennyi felügyelt intézménynél figyelési és jelzi a beérkező adatszolgáltatás alapján
 - a. a szabálysértéseket
 - b. a feltűnő változásokat, szokatlan elmozdulásokat
 - c. a jellemző tendenciákat
 - d. az alapmonitoring intézményi szintű és szektor szintű jelzéseket is generál.
- *Kockázati monitoring*: a számszerűsíthető kockázatcsoportokban (jellemzően a *Pénzügyi és működési kockázatok* illetve a *Tőke és jövedelmezőség*, valamint a *Piaci pozíció* csoportokban) az adatszolgáltatás adataiból a kockázati mérték kiszámítása.

A kockázati monitoring feladata, hogy az intézmények adatszolgáltatásának adataiból az intézmény jellemző és mérhető kockázatainak mérésére alkalmas mutatószámrendszer sávozásával és súlyozásával kialakított kockázati besorolásokkal segítse az intézmény felügyeleti értékelésének munkáját.

Az *egyedileg* felügyelt intézményekre a kockázatok mérő mutatószámok alapján a kockázati monitoring javaslatot ad a mért *kockázatok besorolásához*. Az *együttesen* felügyelt intézmények esetében – hasonlóan a korábbi gyakorlathoz – a *kockázatok besorolásán túl javaslatot ad az intézmény kockázati besorolására is* (alacsony, mérsékelt, jelentős, magas).

A Felügyeleten tizenegy többé-kevésbé különböző objektív kockázati monitoring rendszer működik. Külön rendszereket tartunk fenn a hitelintézetek, a lakástakarékpénztárak, a jelzáloghitelintézetek, a szövetkezeti hitelintézetek, a pénzügyi vállalkozások, a befektetési vállalkozások, az alapkezelők, a biztosítóintézetek, a magánnyugdíjpénztárak, az önkéntes nyugdíjpénztárak, valamint az egészség- és önszegélyező pénztárakra. Ezen rendszerekben használt mutatók összefoglalását a 4. sz. melléklet tartalmazza.

A szerkezetek különbözősége mellett közös *CAMEL*⁶ *eredet* is észlelhető: a kockázatok között többnyire megjelenik a tőkehelyzet, az eszközminőség, a jövedelmezőség és a likviditás értékelése.

⁶ A világon leginkább elterjedt, a hitelintézetek korábbi felügyelői minősítő rendszerének betűszava: a Capital, Asset quality, Management, Earnings, Liquidity szavak kezdőbetűiből képzett szó.

4. Tematikus felügyelés

4.1. A tematikus felügyelés tartalmi meghatározása

A tematikus felügyelés a kockázatalapú felügyelés egyik módja, amelyben a kockázatok azonosítása részben, feltárása, értékelése és kezelése pedig jellemzően tematikus módszerek alkalmazásával történik.

A tematikus megközelítést alkalmazzuk a több intézménynél fellépő, és a piacokra lényeges hatást gyakorló kockázatok azonosítása, értékelése és kezelése céljából, ez az eszköze a piacon gyorsan tovaterjedő kockázatok időben történő azonosításának, a piaci buborékok kialakulása megelőzésének.

A tematikus felügyelés nem törekszik minden egyes veszély és kockázat kezelésére. Ehelyett a Felügyelet szempontjából lényeges kockázatokra összpontosít. Ilyen lényeges kockázatnak minősülnek a Felügyelet céljait tartalmi vonásaiknál fogva veszélyeztető, gyakorta vagy kiterjedten előforduló, jelentős hatású, esetleg tovaterjedő jellegű veszélyek és kockázatok. Más megfogalmazásban a tematikus felügyelés a pénzügyi szolgáltatások több intézményre kiterjedő, illetve fertőzési kockázat esetén a keresztirányban ható kockázatokkal foglalkozik.

A tematikus munka célja a fogyasztói, termék-, piaci és szektorszintű kockázatok azonosítása, azok tartalmi vonásainak és terjedelmének, bekövetkezési valószínűségének és lehetséges hatásainak megismerése, és ezek alapján a piaci magatartás preventív módon való aktív befolyásolása.

A tematikus megközelítés a prudenciális felügyelet és piacfelügyeleti terület által egyaránt alkalmazott kockázatkezelési mód.

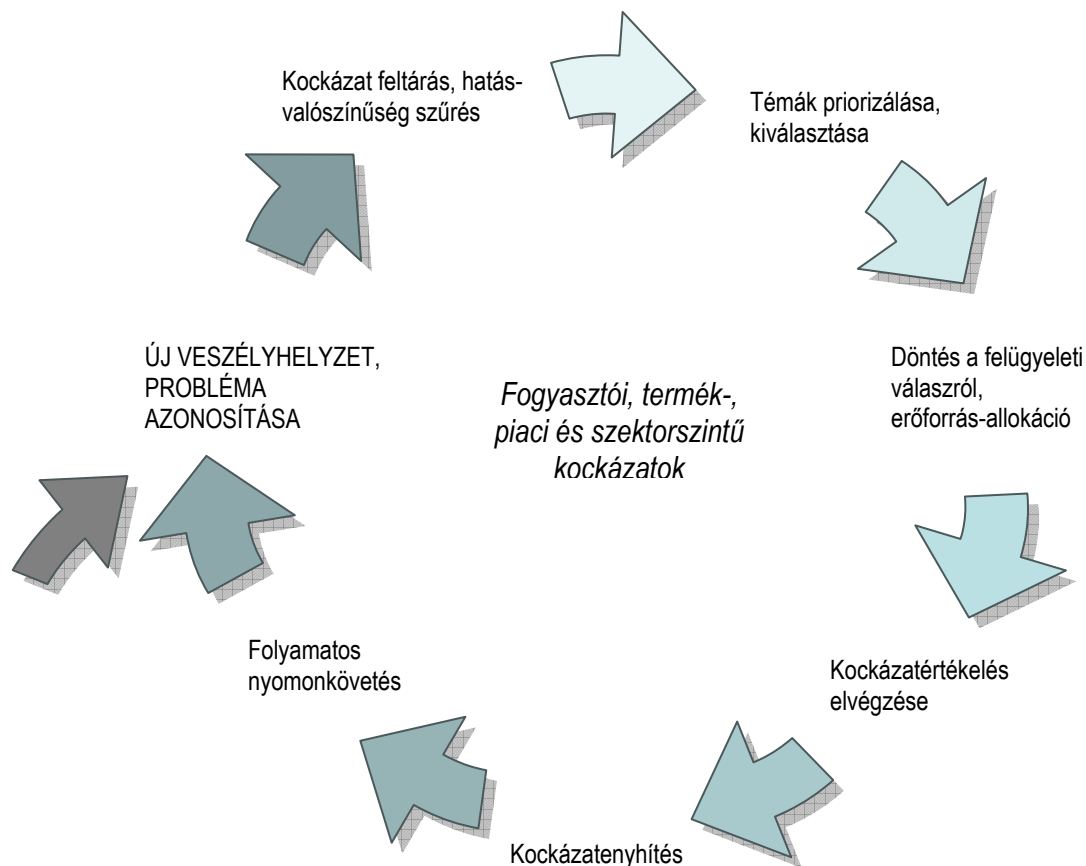
A tematikus felügyelésnek nem szándéka az egyes intézményeknél egyedi okokból fellépő kockázatok értékelése és kezelése. Azonban, ha a tematikus munka során kirívó kockázatok, problémák jutnak a Felügyelet tudomására egy vagy több intézmény vonatkozásában, megfontolást igényel, hogy a kérdés további kezelése az érintett intézmény esetében egyedi eljárás keretében történjen. Ebben az esetben előfordulhat, hogy az eredetileg tematikusként induló munka célvizsgálatához vezet, és egyedi, intézményre szabott kockázatenyhítést tesz szükségessé.

4.2. A tematikus felügyelés kockázati ciklusa

A tematikus felügyelés módszertani megfontolásait a kockázati ciklus egyes lépéseinek mentén mutatjuk be.

A tematikus munka kockázati ciklusát a 7. ábra szemlélteti.

7. ábra: A tematikus munka kockázati ciklusa

4.2.1. Új veszélyhelyzetek, tematikus kockázatok azonosítása

A tematikusan kezelendő kockázatok azonosítására alkalmas információk számos különböző jellegű forrásból származhatnak. Az alábbi lista példaszerű, de nem teljeskörű felsorolást ad a legvalószínűbb forrásokról:

- Intézményértékelések megállapításai
- Monitoring információk, üzenetek

- Fogyasztói bejelentésekben felfedezhető tendenciák
- Fogyasztóvédelem (termékek, szolgáltatások hirdetéseinek figyelése, érdekvédelmi szervezetektől származó információk)
- Piacfelügyelés (piaci adatok)
- Makro- és szektorelemzők jelzései (kockázati prioritások, hazai és nemzetközi jelenségek, tendenciák figyelése, elemzése)
- A közepesenél gyengébb hatású intézmények kapcsolatfelelőseinek információi
- Szakmai szövetségektől származó információk
- Felügyelt intézményektől származó információk (pl. állásfoglalások kérése)
- Jogérvényesítési, engedélyezési területről érkező információk
- Hazai és külföldi társhatóságoktól érkező információk
- Hazai és nemzetközi munkacsoportokból érkező információk
- Egyéb források

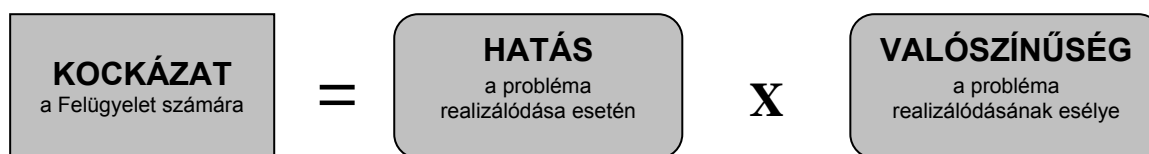
A kockázatalapú felügyelés informatikai háttérét nyújtó alkalmazás *Kockázatazonosítás* funkciója támogatást ad a tematikus megközelítéssel feltárandó, értékelendő és kezelendő kockázatok azonosításához. A feladat folyamatos tájékozódást, kutatást, elemzést igénylő jellege, a szóba jöhető információforrásokról adható átfogó lista hiánya, és a potenciálisan kockázatot hordozó események, jelenségek gyakorlatilag végtelen száma miatt nem készíthető minden szempontra kiterjedő informatikai támogatás, azonban ahol ez lehetséges, és az információ már valamilyen formában rendelkezésre áll a Felügyelet valamelyik szakmai területén, ez becsatornázódik a kockázatértékelési rendszer tematikus moduljába.

4.2.2. Az azonosított kockázatok prioritizálása a felügyeleti célok fényében

A felügyeleti erőforrások korlátozott jellege megköveteli, hogy a rendelkezésre álló erőforrásokat a legjelentősebb kockázatokra összpontosítsuk. Minden azonosított új kockázat, potenciális probléma rövid előzetes vizsgálatot, értékelést igényel annak megállapítására, hogy potenciálisan veszélyeztet-e valamelyik felügyeleti célt és hogyan, és ha igen, azt milyen hatással és valószínűséggel teszi. Ha az előzetes értékelés alapján egy azonosított kockázat alacsonyabbnak mutatkozik a kockázati étvágyhoz viszonyítva, akkor azzal kockázatalapú felügyeletként nem foglalkozunk. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy nem minden azonosított veszélyhelyzetet, kockázatot követ felügyeleti válaszlépés.

A prioritizálás és a felügyeleti erőforrások allokációja a tematikus felügyelés vonatkozásában az azonosított fogyasztói, termék-, piaci és szektorszintű kockázatok rangsorolását jelenti a Felügyelet *stratégiai céljaival* és a *felügyeleti célokat veszélyeztető fő kockázati eseményekkel* való összevetés, és a tematikus kockázatok hatás-valószínűség elemzése alapján.

A kockázatalapú felügyelés alapegyenlete a tematikusan felügyelendő kockázatok esetére is fennáll, azaz a kockázat mértékét a hatás nagysága és a probléma bekövetkeztének valószínűsége határozza meg:

A tematikus munka során végzett hatás-valószínűség mérés azonban különbözik az intézményértékelésben használt módszertől. Egyedi intézmények értékelése során a hatásbesorolás és a valószínűség besorolás két jól elkülönülő folyamat során, előre meghatározott kritériumok alapján történik, és e két besorolás alapján az intézmény felügyelési mátrixban elfoglalt helye az intézményhez rendelt felügyeleti intenzitást és eszközrendszert határozza meg.

A tematikus kockázatok mérése ennél bonyolultabb feladat a vizsgált témák összetettebb, gyakran több szektort, fogyasztókat is érintő jellege miatt, ugyanakkor szükséges a kockázatok rangsorolásához és a kezelendő témák kiválasztásához. A hatásmérés elve hasonló az intézménybesorolásnál alkalmazotthoz, azonban a valószínűség méréséhez a témák szerteágazó jellege miatt nem lehetséges előre definiált szempontrendszert felállítani. A hatás és valószínűségi kritériumok nehezen szétválaszthatóak, határaik elmosódhatnak.

4.2.3. A tematikus munkába bevont intézmények körének meghatározása

A tematikus munka során egy potenciális probléma vagy problémakör vizsgálatát végezzük el az intézmények egy meghatározott körére vonatkozóan. A tematikus kockázatot a kiválasztott mintán vizsgáljuk és értékeljük, azzal a céllal, hogy lehetőség szerint a probléma által érintett összes piaci szereplőre általánosítható következtetést vonjunk le, és ennek eredménye alapján általános normát tudjunk alkotni a kockázat kezelésére (tematikus kockázatenyhítés). Természetesen nem minden esetben lehet cél a mintára vonatkozó eredmények általánosítása.

Egyes esetekben a vizsgálandó probléma jellege nem igényli, illetve nem engedi meg szűrési mechanizmus használatát, és az összes érintett intézmény bevonásával is hatékonyan folytatható le a munka, többnyire azonban hatékonyabb, azaz kevesebb erőforrás-ráfordítást igényel, és célravezetőbb a vizsgálandó intézmények körének leszűkítése.

A munkába bevont intézmények kiválasztása több szempont figyelembevételével történhet a téma jellegétől, a munkamódszertől függően:

- Hány, mekkora és milyen típusú intézmény van jelen a vizsgált piacon / szektorban / termék piacán? Milyen koncentrációjú az „alapsokaság”?
- Ha lehetséges és célszerű, a minta legyen reprezentatív a releváns piacon jellemző struktúra, intézményméretek szempontjából.
- A minta mutasson átfogó képet a vizsgálandó területen megfigyelhető sztenderdek szempontjából, vagyis szerepeljenek a mintában olyan intézmények, amelyek gyakorlata, rendszerei, kockázatkontrollja a legmagasabb szintet képviselik, és mintaértékűek lehetnek (best practice) a peer group számára, illetve "gyengébb" intézmények egyaránt. Ez különösen akkor javasolt, ha a tematikus munka célja a tájékozódás, és a piaci legjobb vagy jó gyakorlat megfogalmazása pl. ajánlás formájában.
- Azok az intézmények, ahol korábbi felügyelési munka (intézményi vagy tematikus), illetve egyéb információk alapján valószínűsíthető a probléma jelenléte, kerüljenek be a mintába.

- A tematikus munka tervezése során törekedni kell az intézmények közti "fair" elosztásra, elsősorban olyan területeken, ahol nagy a tematikus munka súlya, valamint a tematikus munka egyeztetésére, koordinálására az intézmény-specifikus vizsgálatokkal.

Az a tény, hogy egy adott intézmény kiválasztásra került egy tematikus munka kapcsán, nem jelenti azt, hogy a Felügyelet "megelőlegezi" a probléma meglétét, azonban ha a munka során aggályok merülnek fel az intézmény kockázatkontrolljait illetően az érintett kérdésekben, az további vizsgálatot eredményezhet, ekkor már kifejezetten az adott intézmény vonatkozásában.

4.3. A tematikus munkamódszerek

A téma prioritásának ismeretében, a tematikus munkafolyamat következő lépése az alkalmazandó munkamódszer vagy több módszer valamely kombinációjának kiválasztása.

A Felügyeletnek különböző munkamódszerek állnak rendelkezésére:

- Témavizsgálat

Több intézménynél, vagy akár több szektor intézményeinél, viszonylag behatárolt időintervallum alatt lefolytatott helyszíni vizsgálatok egy jól beazonosított, körülhatárolt témában, ugyanazon vizsgálati program mentén.

- Felügyeleti látogatás (témamegbeszélés)

Egyazon témában, problémakörben, több intézménnyel egyenként lefolytatott megbeszélés, melynek célja valaminek a közlése vagy tájékozódás, információszerzés (pl. felügyeleti elvárás megbeszélése, közlése az adott intézmények felé; megbeszélés, konzultáció egy adott témáról). A lényeg, hogy ilyenkor a felügyelet egyenként tart megbeszélést az intézményekkel, és nem tájékoztató, közös konzultáció keretében (pl. a kgfb díjak közzététele előtti megbeszélések az egyes intézményekkel, illetve az idei évre tervezett Szolvencia II megbeszélés-sorozat).

- Rendkívüli adatbekérés előregyártott táblák alapján
- Előre összeállított kérdőív kiküldése
- Tájékoztatás kérése levélben, telefonon
- Dokumentumok, fogyasztóknak szóló szóróanyagok bekérése
- Témaelemzések

Egyazon témában több intézményt, akár több szektort érintő elemzés, értékelés, ahol már maga a téma megválasztása valamilyen előzetes kockázatértékelés, piaci input, stb. eredménye. Ezek a felügyeleten rendelkezésre álló adatokon, információkon alapulnak.

- A Felügyeleten rendelkezésre álló információk szűrése, feldolgozása adott szempontok alapján
- Konzultáció szakmai szövetségekkel, érdekvédelmi szervezetekkel
- Fogyasztói felmérések, ügyfél elégedettség felmérés (közvélemény-kutatás célközönségen)

Jelenleg nem alkalmazott módszer, bár az igény felmerült rá pl. annak felmérésére, hogy mennyire elégedettek az ügyfelek az életbiztosítások szolgáltatásaival (az ügylet megkötésekor ilyen szolgáltatásra számítottak-e, megfelelően lettek-e tájékoztatva, stb.). A Felügyeleten csak a panaszügyek csapódnak le, de nincs átfogó képünk az egyes termékekhez kapcsolódó fogyasztói elégedettség valós helyzetéről.

- Próbavásárlások

A jelenlegi gyakorlatban piacfelügyeleti eljárás keretében zajlanak, fő témájuk általában az ügyféltájékoztatás, az ügyfelekkel való bánás gyakorlatának ügyfélként történő megismerése.

A tematikus munkamódszerek között céljukat tekintve nincsen különbség, de jellegükben, kötöttségükben eltérőek, ezért a választáskor mérlegelni kell legalább a következőket:

- A téma jellege, sajátosságai, információigénye alapján melyik módszer a legcélravezetőbb, legmegbízhatóbb.
- A tematikus munkába bevont intézmények száma.
- Lényeges eltérések vannak az alkalmazott módszerek, illetve eljárások eljárásrendi és jogszabályi kötöttsége, szabályozottsága szempontjából. Ezek kihatnak a tematikus munka erőforrásigényére, és ezáltal a felügyelési hatékonyságra.

4.4. A kockázatenyhítés módszerei

A Felügyeletnek a téma sajátosságai és a tematikus munka következtetései alapján különféle eszközök állnak rendelkezésére a kockázat kezelése érdekében, amelyek közül hatékonysági és gazdaságossági szempontok figyelembevételével választja ki az adott kockázat enyhítésére leginkább alkalmas módszert vagy több módszer valamely kombinációját.

A felügyelési eszközök és válaszlépések jellegük szerint két csoportra oszthatóak:

- A pénzügyi szolgáltatások fogyasztói, a szabályozott intézmények csoportjai vagy a pénzügyi szektor egésze magatartásának befolyásolására, monitoringjára szolgáló eszközök
- Egyedi intézmények magatartásának befolyásolására, monitoringjára szolgáló eszközök

Az anyag részletesen az első csoportba tartozó kockázatenyhítési módszerekkel foglalkozik, azonban, ha a tematikus munka olyan súlyos problémákat tár fel egy vagy több egyedi intézménynél, amelyek célvizsgálat indítását indokolják, az egyedi intézményekre szabott kockázatenyhítési módszerek alkalmazására is sor kerülhet egyedi mérlegelés, vezetői döntés alapján.

A tematikus munka hasznossága közvetlenül is jelentkezhet a Felügyeletnél, amennyiben információt szolgáltat a felügyelési, vizsgálati módszertan fejlesztésének lehetséges irányaihoz, a felügyelés intenzitásának, irányának kijelöléséhez, későbbi egyedi vizsgálatok megalapozásához.

A felügyelési eszköztár elemeinek számbavétele csak kiindulópontként szolgál, a napi gyakorlat és tapasztalatok fényében az eszköztár folyamatosan bővíthető, finomítható.

A fogyasztókat célzó felügyelési eszközök

- *Lakossági tájékoztatás* (közlemények, kiadványok)
- *Terméktájékoztatók, összehasonlító információs táblázatok*
Összehasonlítható termékinformációk, kondíciós listák összeállítása és hozzáférhetővé tétele olyan formában, amely segíti a fogyasztói megértést és döntéshozatalt.
- *A fogyasztók oktatása*
A fogyasztók pénzügyi tájékozottságának elősegítése egyrészt hosszútávú projektek keretében (az általános pénzügyi műveltségi szint javítása), másrészt konkrét kockázatok, termékek vonatkozásában (pl. közérdekű hirdetésekkel).
- *Panaszkezelési tevékenység*

A pénzügyi szektor egészét célzó felügyelési eszközök

- *Ajánlások megfogalmazása*

Normák, elvárások közvetítése, az iparági sztenderdek emelése, best practice terjesztése céljából (pl. etika, üzleti magatartás - árazás).

- *Állásfoglalások*

- *Megállapodások* (szakmai szövetségekkel, szolgáltatók egy csoportjával)

- *Szabályalkotás, jogszabáymódosítási javaslatok*

A szabályok felügyelési sztenderdeket szabnak az iparág részére, a túlszabályozottság ugyanakkor növeli az intézmények compliance és a Felügyelet monitoring terheit, túl korlátozó és bürokratikus környezetet teremt, ezért új szabályok előírását költség-haszon megfontolásoknak célszerű megelőznie.

- *Piacfigyelés*

Azon területek (egyes piacok, termékek stb.) monitoringja, jelenségeinek folyamatos figyelése és elemzése, amelyek információt szolgáltathatnak a felügyeleti célokat leginkább veszélyeztető kockázatokra vonatkozóan.

- *Felsővezetőknek szóló körlevelek*

Egyedi intézmények egy jól behatárolható körének (az adott tematikus munkában résztvevő intézményeknek) szóló tájékoztatás a munka eredményéről, következtéseiről, a Felügyelet elvárásainak kommunikálása.

- *A Felügyelet által készített elemzések, tanulmányok közzététele*

- *Társhatóságokkal való együttműködés*

- *Szakmai szövetségekkel való konzultáció*

- *Nemzetközi tevékenységek*

Információ megosztása társfelügyeletekkel a saját piacokon jelentkező kockázatokról, home-host felügyelet kommunikációja egyes cégek, piacok és a felügyeleti munka jobb megértése céljából, felügyeleti tapasztalatok kölcsönös megosztása a best practice módszereket illetően.

- *Aktív médijelenlét*

Egyes témákban indokolt lehet aktív média jelenlét annak érdekében, hogy lehetőleg egy időben a szektor, vagy a fogyasztók minél szélesebb köréhez eljusson a felügyeleti álláspont, illetve elvárás.

5. A kockázatalapú felügyelés elemzési háttere

A kockázatalapú felügyelés alapvető jellemzője az átfogó, mindenre kiterjedő és a felügyelt szektor egészére vonatkozóan azonos mélységű felügyelési tevékenység felváltása a rendszer egésze, vagy lényeges részei szempontjából nagy jelentőségű kockázatok alapján súlyozott, illetve összpontosított, szelektív felügyelési tevékenységgel. Ahhoz, hogy ez a megközelítés hatékonyan érvényesülhessen, a felügyelőknek tudniuk kell arról, hogy adott pillanatban, piacon, intézménytípus, illetve tevékenység esetében melyek a nagy jelentőségű kockázatok, és milyenek azok jellemzői. Vagyis tudniuk kell, hogy mire kell figyelniük, és azt is, hogy a jelentkező kockázatok miként kezelhetők.

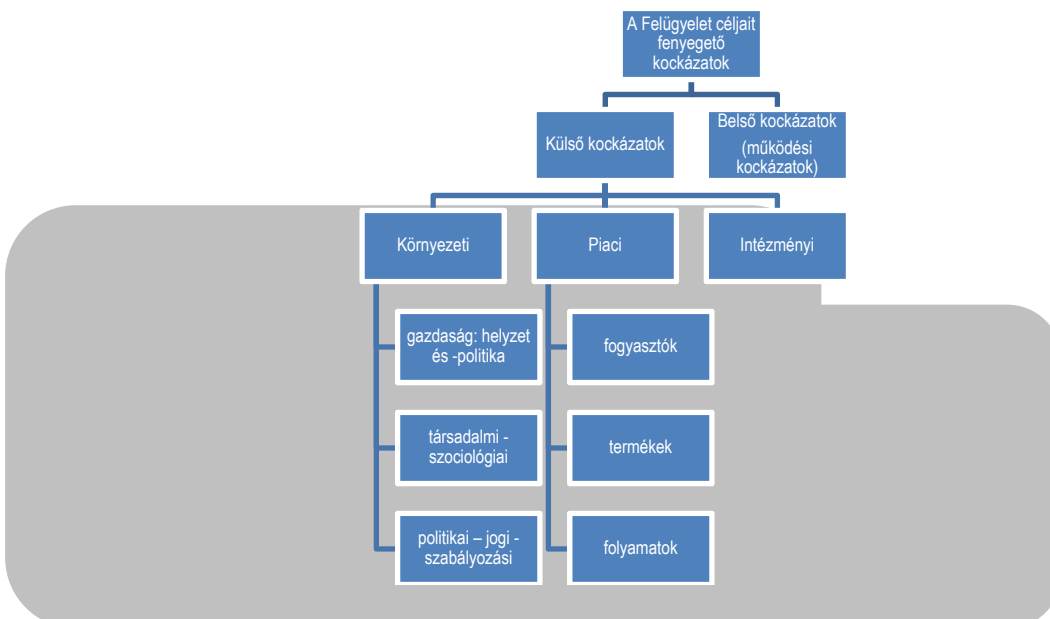
A kockázatok feltárása és kezelési módjuk megtalálása jelentős részben a felügyelői szakértelem, tapasztalat és mindennapi gyakorlat eredménye. A mikroszintű kockázatok nagy részére a felügyelt intézmények egyedi vizsgálata során, vagy adott intézményekre vonatkozó egyedi információk alapján derül fény, illetve e munka során alakul ki az említett kockázatok kezelésének módja is. A számos intézményt érintő, kiterjedten megjelenő kockázatok jelenléte azonban nem szűrhető le egyedi intézmények vizsgálata alapján, ezek ismeretéhez a felügyelői karnak külső információra van szüksége. Ez különösen fontos momentum, mert a rendszer szempontjából nagy jelentőségű kockázatok jellemzően az utóbb említett körbe tartoznak.

A felügyelői tevékenység helyes irányának, súlyozásának, illetve tartalmának meghatározásához tehát a nem intézményi szintű kockázatok külső forrásból történő megismerésére van szükség. Ez a külső forrás elsősorban a Felügyelet elemzői területe kell, hogy legyen. Az elemzések szerepe a felügyeleti célokat veszélyeztető kockázatokon belül a makro környezeti és piaci (szektorszintű) kockázatok azonosítása, a potenciális veszélyhelyzetek és veszélyeztető események feltárása, amelyek lehetnek hazai vagy nemzetközi eredetűek, forrásukat tekintve pedig származhatnak belső, a felügyeleti információs bázisból kinyerhető, vagy külső információkból. A kockázati források feltárása a múlt tapasztalatainak és a jelenlegi tendenciáknak az elemzésével, illetve lehetséges jövőbeni események vizsgálatával történhet.

A kockázatalapú felügyelést hatékonyan támogató elemzési termékek illeszkednek a kockázatelemzés folyamataihoz, a kockázati ciklus egyes szakaszaihoz, és formátumukat, időszerűségüket, technológiai megjelenítésüket illetően is alkalmazkodnak a felügyelők felhasználói igényeihez.

Az elemzések által vizsgált környezeti és piaci kockázatok a Felügyelet céljait veszélyeztető *külső* kockázatok közül a nem intézmény-specifikus kockázatok körét ölelik fel.

9. ábra: A kockázati környezet elemzők által vizsgált tartománya

Az elemzési termékeket úgy alakítottuk ki, hogy lefedjék a környezeti és a szektorszintű kockázati források teljes körét. Természetesen a termékpaletta struktúrája nem esik egybe pontosan a kockázati környezet szerkezetével. A környezeti kockázatok előrettekintő, a proaktív kockázatkezelést támogató vizsgálata a *makrokörnyezeti* elemzési termékek feladata, a szektorszintű kockázatok feltárása pedig két elemzési vonal, a *makro szempontú* (top-down, felülről lefelé építkező) *szektorelemzés* és az *intézményi szempontú* (bottom-up, alulról felfelé építkező) *szektorelemzés* együttműködésével valósul meg.

A makro szempontú szektorelemzés a makrokörnyezetből és a szektorszintű adatok elemzéséből kiindulva, az intézményi szempontú szektorelemzés pedig az intézményi szintből, felügyelési tapasztalatokból, egyedi számokból kiindulva vizsgálja az adott szektort, e két funkció együttműködésen alapuló közös munkája biztosítja a szektorszintű kockázatok teljes körének felmérését és megértését.

A három szinten (környezeti, szektor és intézményi) jelentkező kockázatok azonosítása és értékelése folyamatos kölcsönhatást, információ-áramlást, interaktivitást feltételez. A környezeti és szektorszintű kockázatok azonosítása és elemzése azonnali folyamatos inputtal szolgál az intézményi kockázatok feltárásához, illetve fordítva, az intézményi szinten azonosított kockázatok visszacsatolásra kerülnek a szektorelemzés irányába.

5.1. Makrokörnyezeti és makro szempontú (top-down) szektorelemzés

A felügyelési célokat veszélyeztető kockázatok jelentős része makrokörnyezeti eredetű, ezért vizsgálatuk kiindulópontját képezi a szektorelemzéseknek és intézményi kockázat-értékeléseknek.

A *makrokörnyezeti elemzések* célja a környezeti kockázatok, vagyis a pénzügyi rendszerre hatást gyakorló gazdasági, gazdaságpolitikai, társadalmi, demográfiai, technológiai, politikai, jogi és szabályozási környezeti jelenségek, folyamatok, tendenciák előrettekintő, kockázatorientált elemzése. Az elemzések a makrokörnyezet vizsgálatán keresztül azt igyekeznek feltárni, hogy mely külső környezeti tényezők befolyásolják a felügyelt intézményeket, piacokat, fogyasztókat vagy termékeket olyan módon, hogy az kihathat a felügyeleti célok megvalósulására.

A *makro szempontú szektorelemzések* feladata a makrokörnyezetből és a szektorszintű adatok elemzéséből kiindulva az adott szektor (hitelintézetek, pénzügyi vállalkozások, tőkepiaci intézmények, szövetkezeti hitelintézetek, biztosítók és pénztárak) szolgáltatásai, termékei, értékesítési módszerei jellemző mozgásirányainak elemzése, és valamely környezeti vagy piaci folyamatból, jelenségből, eseményből eredő veszélyhelyzetek, lehetséges kockázatok azonosítása az adott intézményi kör vonatkozásában.

Az elemzések a szektorok hazai folyamatait vizsgálják elsősorban, de összefoglaló jellegű ismertetést adhatnak a pénzügyi termékek, szolgáltatások és piacok, a pénzügyi fogyasztói szokások és az intézmények kockázatainak nemzetközi fejleményeiről, különös tekintettel azokra az innovációkra, amelyek várhatóan a hazai piacokon is megjelennek.

5.1.1. Környezeti kockázati körkép

A makrokörnyezeti elemzések "hierarchiájának" csúcsán a Környezeti kockázati körkép (Risk Outlook) áll. A Környezeti kockázati körkép a Felügyelet felügyelési makrokörnyezetre vonatkozó értékelését és várakozásait közvetíti, valamint összefoglalja a felügyelt szektorok legfontosabb kockázatait a

megfelelő alátámasztással és következtetésekkel kiegészítve, egyrészt a piaci szereplők tájékoztatása, másrészt belső felhasználás céljából.

A Környezeti kockázati körkép *kockázati prioritásokat* határoz meg, kiemelve azokat a veszélyeket, amelyek megítélésünk szerint leginkább fenyegetik a felügyeleti célok teljesülését a következő kockázati ciklus során (éves tervezés), illetve a rövid-, illetve középtávú stratégiai célkitűzések megvalósítását. A kockázati prioritások azonosítása lehetővé teszi, hogy a kockázatot hordozó jelenségeket azok felügyeleti célokat veszélyeztető kockázatával arányos erőforrás-ráfordítással felügyeljük.

Felhasználás

A Környezeti kockázati körkép egyaránt szól külső és belső felhasználókhöz.

Közvetíti a Felügyelet pénzügyi rendszerre vonatkozó várakozásait a piaci szereplők felé, illeszkedve az átlátható és számonkérhető felügyelés politikájához, valamint a piacok iránti bizalom erősítésére, a piaci viszonyok átláthatóságának előmozdítására vonatkozó felügyeleti célkitűzésekhez.

Belső használatra, a *kockázatalapú felügyelés éves tervezési ciklusában* a Felügyelet Kockázatvállalási politikájának (kockázati étvág, fő kockázati irányok, kockázatvállalási elvek) meghatározásához szolgál kiindulópontként, valamint annak rendszeres felülvizsgálatához és korrekciójához. Inputot szolgáltat az intézményfelügyeléshez, engedélyezési tevékenységhez, ad hoc megkeresésekhez.

Időzítés

A Környezeti kockázati körkép féléves termék, az éves kockázatvállalási politika, a kockázati étvág meghatározásához illeszkedő megjelenéssel.

Stressz-tesztek, érzékenység-vizsgálatok, szcenárió-elemzések

A makrokörnyezet-elemzési munka fontos szimulációs módszerének, a *stressz-teszteknek* az alkalmazása már megindult a Felügyeleten. A stressz-tesztek előrettekintő, dinamikus módszerként szolgálnak a tőkeszükséglet és a kockázati étvág meghatározásához, a kockázatkezelési folyamatban rejlő gyenge pontok feltárásához, ezért a kockázatalapú felügyelésben célszerű erősíteni e módszer súlyát az elemzési eszköztáron belül.

A stressz-teszttel rokon *érzékenység-vizsgálatok* általában egyszerűbb és kevésbé formális módszert kínálnak, ezért jelentősen fokozhatják az elemzési tevékenység gyorsaságát és rugalmasságát. *Szcenárió-elemzések*, azaz a várakozásaink szerint legvalószínűbb gazdasági forgatókönyv mellett lehetséges alternatív szcenáriók kidolgozása (pl. eltérő növekedési ütem, kamat-, árfolyamváltozás esetére) lehetővé teszi a potenciális veszélyhelyzetek és lehetséges károk körének teljesebb felrajzolását. Az alternatív szcenáriók azokból a gazdaságban mutatkozó egyensúlytalanságokból vagy gyengeségekből származtathatóak, amelyek leginkább növelik a legvalószínűbb forgatókönyvtől való negatív irányú eltérés kockázatát. Az áttételi mechanizmusok elemzésével megbecsülhető ezen szcenáriók gazdaságra, és azon belül a pénzügyi rendszerre esetlegesen gyakorolt hatása, és lehetővé teszi, hogy időben felismerjük, hogyan változnak a felügyeleti célokat veszélyeztető kockázatok, amennyiben az alternatív szcenáriók realizálódnak.

A módszer célja, hogy minden egyes szcenárió esetében levezesse és bemutassa az intézményeket, piacokat és fogyasztókat érintő következményeket és kockázatokat, és hogy ezek hogyan hatnak a

felügyelési munkára, milyen beavatkozást, intézkedéseket igényelnek a Felügyelet részéről. Az alternatív scenáriók bekövetkezési valószínűségének folyamatos monitoringja lehetőséget nyújt a kockázatos jelenségek azonnali felismerésére, szükség esetén a kockázatvállalási politika felülvizsgálatára és korrekciójára. A negyedéves makrokörnyezeti jelentések részét képezheti annak elemzése, hogy történt-e elmozdulás, és milyen irányban az egyes scenáriókat meghatározó változókban.

5.1.2. Negyedéves makrokörnyezeti és makro szempontú szektorelemzés - fő tendenciák és kockázatok (Risk Map)

A környezeti kockázati körkép negyedévenkénti „frissítés” jellegű rövidített változatának célja az éves kockázati körkép szemléletét, tematikáját és módszertanát követve az utolsó negyedév kiemelt jelenségeinek, folyamatainak és tendenciáinak tömör és pontokba szedett összefoglalása, a lehetséges következmények és az azonosított veszélyforrások bemutatása a piacokra, fogyasztókra, felügyelt intézményekre, szektorok szerinti bontásban.

A negyedéves elemzés kitér a globális gazdasági környezet és a pénzügyi rendszer aktuális helyzetének és kilátásainak elemzésére, összefoglalja a pénzügyi piacok legutóbbi fejleményeit, tendenciáit és kilátásait szektoronként, valamint a felügyelt szektorok legfontosabb kockázatait, az éves Környezeti kockázati körképben azonosított kockázati prioritásokban történt elmozdulásokat.

A negyedéves elemzés részét képezheti továbbá az éves környezeti kockázati körképben felvázolt alternatív gazdasági scenáriókban bekövetkezett esetleges elmozdulások irányának és mértékének bemutatása, és ezek következményeinek, a hordozott kockázatoknak az elemzése.

Felhasználás

A negyedéves elemzés belső felhasználók részére készül, a kockázatalapú felügyelés tervezési ciklusában a Felügyelet *Kockázatvállalási politikájának* rendszeres felülvizsgálatához, korrekciójához szolgáltató inputot.

A kockázateértékelési ciklus *kockázatazonosítás fázisában* kiindulópontként szolgál az intézményfelügyeléshez és a tematikus felügyeléshez.

Formátum

A negyedéves elemzés tömör, lényegretörő, a felügyelők számára könnyen áttekinthető és közvetlenül feldolgozható formátumban készül.

5.2. Az elemzői információk megjelenítése a kockázatértékelési rendszerben

A makro- és szektorelemzők a kockázatértékelő program az elemzők számára készült, kifejezetten ezt a célt szolgáló elemzői adatbeviteli felületén viszik be a rendszerbe a kockázatértékelésben közvetlenül felhasználható elemzési eredményeket.

A kockázatértékelési rendszerbe kerülő információk az elemzési termékek előremutató konklúzióit foglalják össze. A következtetéseket alátámasztó információk, táblázatok, ábrák és magyarázatuk nem jelennek meg közvetlenül az intézményértékelő táblákban, de ezek megismeréséhez a felügyelőknek lehetőségük van az elemzést teljes terjedelmében is megtekinteni. Az elemzőknek, amennyiben indokoltnak látják, lehetőségük van a releváns kockázatelemekhez elemzéseket csatolni az intézményértékelő rendszerben. A felügyelőknek ezen túlmenően hozzáférést kell biztosítani a makro- és szektorelemzések teljes köréhez (elemzési adatbázis).

A intézményértékelési rendszerben megjelenített elemzői értékelések minden pillanatban az elemzési terület aktuális, az adott kockázatra, jelenségre vonatkozó legfrissebb információit, véleményét kell tükrözzék. Új információk bevitelére, illetve a már a rendszerben meglévő adatok aktualizálására ezért minden olyan esetben azonnal sor kerül, amikor változik az elemzői álláspont valamely táblában szereplő kockázatbesorolási érték, értékelés vonatkozásában.

Az elemzők az intézményértékelési táblázat két kockázatkategóriájához adnak értékelést:

- a *Környezet* kockázatkategória szektorspecifikus besorolásait teljes mértékben az elemzők alakítják ki, hét kockázatelemhez adnak kockázatbesorolási értéket és rövid szöveges értékelést.
- az *Üzleti folyamatok és tőke* kategóriában a *Pénzügyi és működési kockázatok* és a *Tőke és jövedelmezőség* kockázatscsoportokhoz besorolási javaslatot és rövid szöveges értékelést adnak, amelyet a felügyelők figyelembe vesznek a végleges kockázati besorolás kialakításakor.

Az elemzők a kockázati besorolás értékeit (négyelemű skálán) és annak rövid indoklását szektoronként az elemzői felület erre a célra szolgáló, megfelelő cellájában / ablakában rögzítik. A változtatások jóváhagyását követően (akár elemző, akár „szektorfelelős” vezető által) a program a bevitt információkat automatikusan megjeleníti a releváns szektor, intézménycsoport értékelő tábláinak megfelelő celláiban.

Az elemzők (csakúgy, mint a Felügyelet minden szakterülete) az általuk azonosított kockázati prioritásokról, potenciális veszélyhelyzetekről, veszélyeztető eseményekről veszélykartont állíthatnak ki, amely az összes érintett intézmény táblájában (teljes piac, egyes szektorok vagy intézménycsoportok vonatkozásában) megjelenik, segítve a kockázatértékelés tervezési szakaszát.

A vizsgálati prioritások (tevékenységek, kockázatok) körének összeállításánál a felügyelő mérlegeli a makro- és szektorelemzők által készített veszélykartonokat. Egy intézmény értékelő táblázatában azok a kartonok jelennek meg a megfelelő kockázatelem sorában, amelyeket a program az intézmény szektorbesorolása, tevékenységi köre alapján hozzárendelt, de ez nem jelenti feltétlenül, hogy az adott kockázat ténylegesen releváns az intézmény szempontjából. A felügyelő ismereteire, szakértői tapasztalatára támaszkodva dönti el, hogy mely veszélykartonokat veszi figyelembe a kockázatértékelési terv összeállításánál.